

Folkehøgskolen

Utgitt av Folkehøgskoleforbundet // Årgang 122 // 2/2026

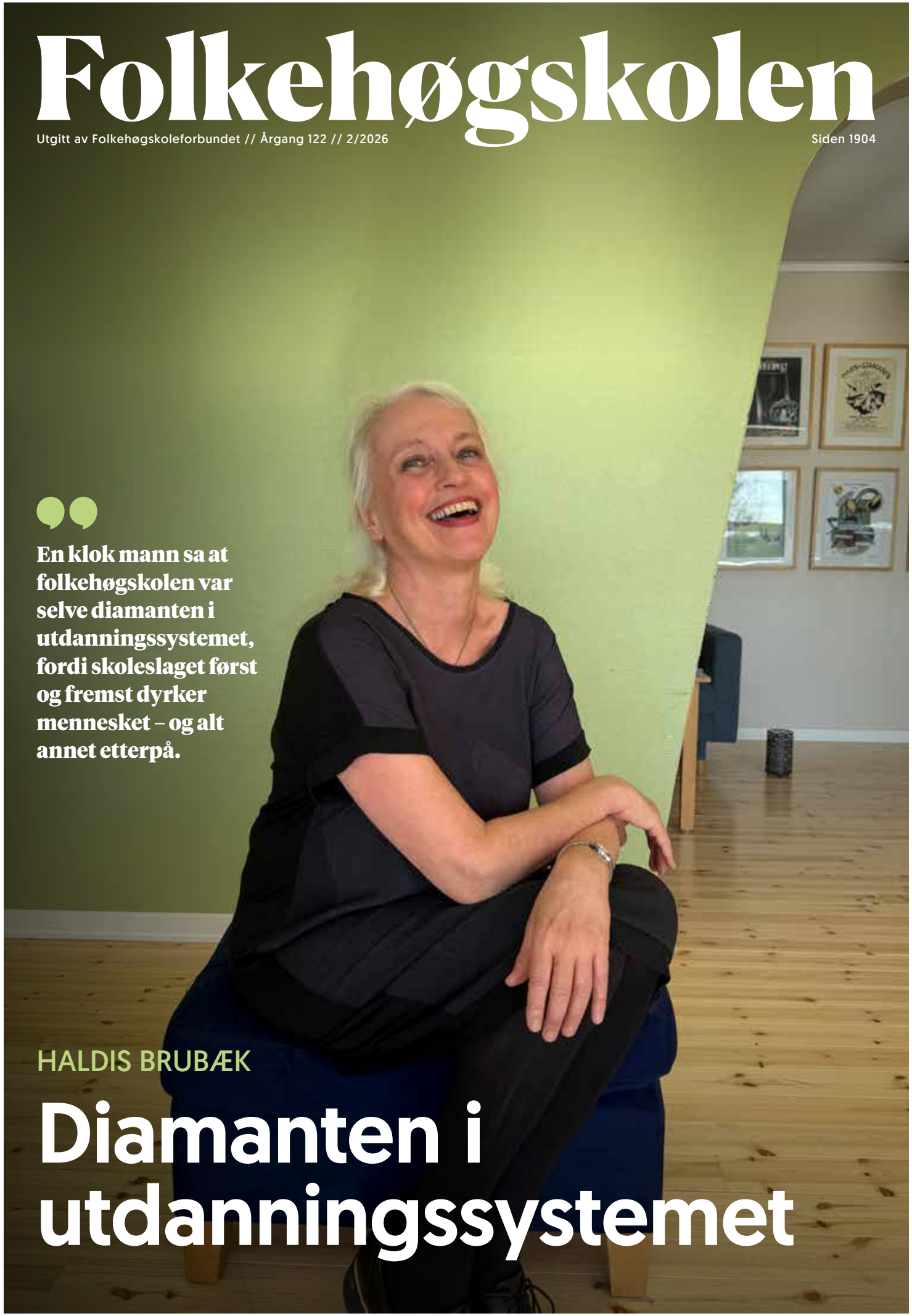
Siden 1904

En klok mann sa at folkehøgskolen var selve diamanten i utdanningssystemet, fordi skoleslaget først og fremst dyrker mennesket – og alt annet etterpå.

HALDIS BRUBÆK

Diamanten i utdanningssystemet

Innhold

Folkehøgskolen 2/2026

I denne utgaven

- 02 Leder
- 04 Aktuelt
- 08 Lær av oss
- 12 Danning i praksis
- 16 Den perfekte kombinasjon
- 22 Distriktsmøter
- 27 Poretrettet
- 31 Småstoff
- 35 Fra mitt perspektiv
- 39 Kultur/bøker
- 41 Pedagogiske inspirasjonskilder
- 46 Forbundssider
- 50 Norge rundt
- 52 Mer enn ord
- 21 Filosofinn

16

Danning i praksis

Kunstprosjektet «Respekt» på Skjeberg folkehøgskole, er et elevstyrt prosjekt som set-ter enkeltmennesket og fellesskapet i sentrum på en nydelig måte.

22

Den perfekte kombinasjon

«Man unngår å lande i det komfortable, noe som jeg tror er veldig sunt.» Musiker Eirik Kiil Saga om å være lærer kombinert med kunstnerisk praksis.

39

Mitt år

– Det var det året jeg lærte meg å si hei og å banke på dører. Sånn sett er det rart at jeg senere ikke slo inn på en karriere som mormonermisjonær, sier Knut Nærum om sitt folkehøgskoleår.

40

Inspirasjonskilder

Det finnes noe som er folkehøgskole, og noe som ikke er folkehøgskole, hevder nestor Arild Mikkelsen.

LEDER

Til å grine av

Tidlig en lørdag morgen i januar tikket det inn en melding: «I dag feirer Romerike folkehøgskole 150 år – håper du har tenkt videre på det om temanummer om de fylkeseide folkehøgskolene!» Meldingen kom fra en dame jeg hadde sittet ved siden av under rektormøtet noen uker tidligere; nemlig Haldis Brubæk.

Det ble som hun forslo. Innholdet i andre nummer av Folkehøgskolen 2026 er preget av stoff fra skolene som jubilerer i år. Vi har blant annet intervjuet Vincent Langaard om hans rolle som tegnelærer på Sandefjord folkehøgskole. Eirik Kiil Saga fra Ringerike folkehøgskole ytrer seg om det å kombinere en musikerkarriere med lærerrollen og selveste Haldis Brubæk er vår profil. Så, plutselig! I kjølvannet av glede og feiring, kom nyheten som har kastet mørke skygger langt ut over folkehøgskolens grenser. Nøyaktig 38 dager tok det for fylkesråd for opplæring og kompetanse i Akershus fylkeskommune å legge ned Follo folkehøgskole etter 150 års drift. Også Ringebu folkehøgskule har lidd samme skjebne. Den 8. april 2026 vedtok styret å legge ned driften av skolen fra høsten 2026. Årsaken var sviktende økonomi og lave søkertall.

«Hadde vi vært VG nå, hadde vi kjørt sort førsteside». Følgende ord ble ytret av generalsekretær i Folkehøgskolen,

Angelina Christiansen da nedleggelsen av Follo var et faktum. I kjølvannet av vedtaket fulgte hjerteskjærende innlegg på Facebook fra elever, ansatte og tidligere medarbeidere – alle forsøkte de å sette ord på maktesløsheten, oppgittheten, men også engasjementet de har kjent på i kampen for å redde det de omtaler som verdens beste arbeidsplass.

Liv-Ellen H. Kahrs skrev om et sted hun har vært så stolt av å høre til. Fått lov til å påvirke. Om det å være skapende i et boblende ungt miljø der kunstnerisk utfoldelse og nysgjerrighet krysser menneskelig rabalder, trygghet og tilstedeværelse.

Og Ronnie MAG Larsen omtalte Follo som et sted bygd av mennesker. Av latter i gangene, av kaffekopper som ble kalde fordi noe viktig kom først, av hender som ryddet, trøstet, løftet, organiserte, lagde, lyttet og holdt ut. Av alle elevene som kom som seg selv, og dro videre litt tryggere, litt rakere, litt mer hele.

I 150 år har skolen vært et hjem for mot, vennskap, skaperglede, fellesskap og nye begynnelse. Nå er den revet vekk.

Det er til å grine av.

Sonja Evang
Redaktør

● ●
Så, plutselig! I kjølvannet av glede og feiring, kom nyheten som har kastet mørke skygger langt ut over folkehøgskolens grenser.

Har du spørsmål, innspill eller forslag til ting vi bør skrive om, så er det bare å sende meg en e-post: sonja@folkehogskole.no

To skår i gleden

Jubelen hadde så vidt lagt seg på de tre fylkeskommunale folkehøgskolene som feiret 150-års jubileum tidligere i år, da nyheten kom: Ringebu folkehøgskule og Follo Folkehøgskole skulle legges ned.

Tekst: Dorte Birch

For mange i folkehøgskolelandskapet har nok fylkeskommunalt eierskap blitt oppfattet som misunnelsesverdige. En stor og tung eier i ryggen betød økonomisk sikkerhet og trygg drift.

Med den brå nedleggelsen av to av de ni fylkeskommunale folkehøgskolene, så har alt blitt snudd på hodet og verden ser annerledes ut. Vi har spurt de gjenværende sju rektorene hvordan de opplever situasjonen akkurat nå.

– Tvillingskolen vår, Ringebu, ble jo lagt ned. Vi har også selv vært gjennom tilsvarende prosesser med trusler om nedleggelse, forteller Live Hokstad ved Toten folkehøgskole.

Trygt og sårbart

Hun beskriver både tryggheten og sårbarheten ved å være fylkeskommunal skole:

– Det er mange fordeler. Ansatte får gode ordninger, og vi har støtte på HR og økonomi. Samtidig er friheten mindre enn for stiftelser eller AS. Og så savner vi å bli inkludert mer. Vi er for eksempel ikke invitert inn i rektorsamlinger i fylket.

Likevel er stoltheten tydelig:

– Vi er fryktelig stolte av historien

Til tross for ulike erfaringer, går én erkjennelse igjen hos alle: Eierskapet kan ikke tas for gitt. – Vi må være synlige, relevante og tett på eier.

vår. Skolen har vært der i 144 år.

Også Morten Eikenes ved Ringerike Folkehøgskole trekker frem tryggheten i eierskapet:

– Vi har en solid og ansvarlig eier, og tilgang på en stor kompetanseorganisasjon. Det er kanskje det viktigste.

Et benkeforslag kan sette eierskapet på spill

Men han legger ikke skjul på usikkerheten:

– Et benkeforslag i fylkestinget kan i praksis sette hele eierskapet på spill. Vi kan aldri ta politiske prioriteringer for gitt.

Han mener nøkkelen er relevans:

– Vi må hele tiden vise at vi er relevante for fylkeskommunen. Hvis ikke kan vi fort bli sett på som et sparetiltak.

For Viggo Bjørge ved Manger folkehøgskule handler det om balansen mellom tilhørighet og handlingsrom:

– Det å vera del av ein stor organisasjon gir oss sterke støttefunksjonar og nettverk. Samstundes kan det vere avgrensingar, til dømes i korleis vi profilerer oss.

Tettere kontakt med fylkeskommunen

Han forteller at skolen aktivt jobber med fylket:

– Vi må vere synlege, delta på arenaer og vise kva vi bidreg med, ikkje minst i kulturlivet.

Etter nedleggelsene er strategien klar:

– Eg tenkjer vi må ha endå tettare kontakt med fylkeskommunen. Opplyse, informere og utfordre.

Lengst nord, ved Pasvik Folkehøgskole, kjenner også Ketil Foss på både støtte og usikkerhet:

– Vi har et stort støtteapparat i

ryggen og ordnede forhold for ansatte. Men vi kan ikke gjøre helt som vi vil, og vi er avhengige av politiske prioriteringer.

Han beskriver en virkelighet med jevnlig press:

– Administrasjonen foreslår nesten årlig kutt. Vi er jo en ikke-lovpålagt oppgave, og da er vi utsatt.

Bidrar til at folk flytter til Finnmark

Likevel er han tydelig på hva skolen betyr:

– For Finnmark er vi et utstillingsvindu for det gode liv i nord. Vi bidrar faktisk til at folk flytter hit.

Om situasjonen nasjonalt sier han:

– Jeg er redd for en negativ spiral hvis flere fylker følger etter.

Ved Sandefjord folkehøgskole opplever Fredrik Møller-Hansen mange av de samme mekanismene:

– Vi er glade for å være fylkeseid. Vi har tilgang på sterke fagmiljøer og viktige nettverk, og deltar på lik linje med videregående skoler.

Men han peker også på realiteten:

– Ikke-lovpålagte oppgaver er de første som vurderes kuttet når økonomien strammes inn.

Jobber systematisk

Derfor jobber skolen systematisk:

– Vi må sørge for at fylket forstår både finansieringsmodellen vår og verdien vi skaper.

Nedleggelsene gjør inntrykk:

– Det er skremmende hvor raskt slike vedtak kan fattes. Det understreker hvor viktig det er å ha en tydelig strategi overfor eier.

Kan de legge ned Follo, kan de legge ned oss

For Haldis Brubæk ved Romerike Folkehøgskole, som ligger i samme fylke som Follo Folkehøgskole, kom nedleggelsen ekstra tett på:

– Det var et stort og rystende sjokk. Kan de legge ned Follo, kan de legge ned oss.

Hun er tydelig berørt:

– 150 års historie borte. Det er rystende hvor lett det er å rive ned, og hvor vanskelig det er å bygge opp.

Samtidig trekker hun frem det positive:

– Vi har tilgang på enorme ressurser. Juridisk bistand, HR, systemer og

økonomisk trygghet.

Men konklusjonen er klar:

– Vi er avhengige av hvem som sitter i fylkestinget til enhver tid.

Lene Dyrkorn ved Skjeberg

Folkehøgskole kjenner også på uroen:

– Eierskapet har vært diskutert mange ganger. Det har vært kamp nesten hvert år tidligere.

Hun peker på det byråkratiske som en utfordring:

– Alt må søkes om og godkjennes.

Ting tar tid, og vi har liten råderett over egne bygg.

Flere fylker kan følge etter nå

Samtidig jobber skolen aktivt for å vise sin verdi:

– Vi synliggjør hva vi bidrar med lokalt, og har blant annet opprettet tilbud rettet mot ungdom i fylket.

Etter det som har skjedd, tenker hun langsiktig:

– Vi må kanskje forberede oss på en annen eierform. Jeg er redd flere fylker kan følge etter nå.

Til tross for ulike erfaringer, går én erkjennelse igjen hos alle: Eierskapet kan ikke tas for gitt.

– Vi må være synlige, relevante og tett på eier, sier Morten.

– Vi må vise hva vi betyr for fylket, følger Ketil opp.

– Og vi må holde dialogen varm, legger Viggo til.

Samtidig er det en felles stolthet over hva det fylkeskommunale eierskapet kan være på sitt beste: et samarbeid som gir både trygghet, kvalitet og samfunnsverdi.

– Jeg tror skoleslaget er tjent med et mangfold av eiere, sier Morten.

Og midt i alvoret finnes også et håp:

At nettopp denne situasjonen kan tydeliggjøre verdien av folkehøgskolen før flere dører lukkes.

Fakta

De sju gjenværende fylkeskommunale folkehøgskoler er:

- Skjeberg Folkehøgskole
- Romerike Folkehøgskole
- Toten folkehøgskole
- Ringerike Folkehøgskole
- Sandefjord folkehøgskole
- Manger folkehøgskule
- Pasvik Folkehøgskole

Et godt råd: ikke legg ned en folkehøgskole!

– Elever som gikk her på 70-tallet ringer og gråter i telefonen. De vil overnatte en siste gang på skolen. De vil komme og bare være her. Rektor ved Ringebru folkehøgskule, Rolf Joar Stokke, sukker. – Mitt råd er: ikke legg ned en folkehøgskole.

Likevel, 8. april 2026 vedtok styret i Ringebru folkehøgskule å legge ned driften av skolen fra høsten 2026.

Årsaken var sviktende økonomi og lave søkertall. Rektor Rolf Joar er enig i beslutningen: - Det måtte skje.

Ringebru folkehøgskule er eid av Innlandet fylkeskommune, men i motsetning til nedleggelsen av Follo Folkehøgskole, så var det en ryddig prosess da styret vedtok nedleggelsen.

– Dette er en svært tung beslutning å ta. Ringebru folkehøgskule har lange tradisjoner fra nesten 150 år tilbake, og har hatt stor betydning for mange elever og for lokalsamfunnet, sier styreleder Hanne Alstrup Velure på nettsiden til Innlandet fylkeskommune.

Elleve ansatte ved Ringebru folkehøgskule mister jobben på skolen. Fylkeskommunen har plikt til å undersøke om det finnes passende arbeid i fylket før eventuell oppsigelse. Det er mye usikkerhet i en liten kommune.

Det er mye å rydde opp i, sier rektor Rolf Joar. Han forklarer at fylkeskommunen eier skolen, mens det er en stiftelse som eier bygningene. Nå gjenstår et stort arbeid med å finne ut hva som tilhører fylkeskommunen og hva som tilhører stiftelsen.

For to år siden var skolen full av elever, mens 1. april hadde kun ti takket ja til skoleplass neste år. I tillegg kommer galopperende strømpriser og bygninger med stort etterslep på vedlikehold. Dermed er det slutt for en stolt og lang folkehøgskolehistorie i Ringebru.

Follo Folkehøgskole vedtatt nedlagt

Det tok nøyaktig 38 dager for fylkesråd for opplæring og kompetanse i Akershus fylkeskommune å legge ned Follo Folkehøgskole etter 150 års drift.

Tekst: Astrid Moen, leder Folkehøgskoleforbundet (FHF)

Til tross for en svært kort prosess, feil saksgrunnlag og uten drøfting eller medvirkning, ble skolen nedlagt i Akershus fylkesting 23.04.2026 med virkning fra høsten 2026.

Follo folkehøgskole ble etablert i 1876 som amtsskole. I 1921 ble skolen fast skole, og har alle disse 150 årene vært i Akershus fylkeskommunes eie.

Opposisjonen i Akershus, som består av Arbeiderpartiet, SV og MDG, har fremmet nedleggingsvedtaket til lovlighetskontroll. Saken skal behandles i fylkestinget på nytt, og så sendes den til departementet. Men for skolen er nå løpet trolig kjørt.

Forsøkte å stoppe vedtaket

Folkehøgskoleforbundet (FHF) ble kjent med nedleggingsforslaget tirsdag 17. mars. Fungerende rektor Lene Dyrkorn hadde fått informasjon dagen før, mens styreleder fikk informasjon samme dag.

Akershus fylkeskommune har parlamentarisme. Det betyr at fylkesrådet er politisk valgt og kan foreta avgjørelser uten å varsle tillitsvalgt og verneombud. Det ble et stort problem for ansatte ved Follo Folkehøgskole.

Da nyheten ble kjent på Folkehøgskolekontoret la vi en plan om å forsøke å stoppe vedtaket. Vår advokat i Helmr vurderte saken og fant ulike problemstillinger.

Generalsekretær i FHF Angelina

Christiansen deltok tre dager etter forslaget ble kjent i et møte med fylkeskommunen, sammen med hovedverneombud og hovedtillitsvalgte for Utdanningsforbundet, Creo, Fagforbundet, FHVO, Delta og Skolelederforbundet. Der pekte de på at hovedavtalen ikke ble fulgt. FHF ser på dette som en masseoppsigelse, hvor arbeidsmiljøloven sier at mulighetene for at de ansatte kan overta virksomheten skal drøftes. Det var stor frustrasjon over at de tillitsvalgte ikke fikk drøfte saken med politikerne, men måtte nøye seg med å møte administrasjonen, som nedtegnet de tillitsvalgtes synspunkter i en protokoll som skulle følge saken.

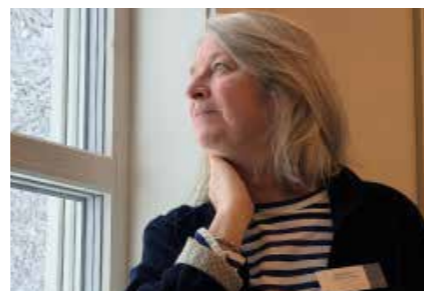
Feil saksgrunnlag

Som leder i FHF skrev jeg debattinnlegg i Vestby Avis, samt sende eposter til alle i komiteen og fylkestinget. Det ble ringt til alle politiske partier, og nestleder i FHF, Ronnie MAG Larsen, hadde flere møter med politikere i Akershus sammen med ansatte ved skolen.

Etter at fylkesrådets innstilling ble kjent var første politiske behandling i komitemøte for opplæring og kompetanse 14.04.2026.

Jeg ble bedt av ansatte og rektor ved Follo folkehøgskole om å holde et innlegg i komitemøtet. Der understreket jeg de viktigste argumentene for å få utsatt saken:

- Feil saksgrunnlag. Fylkesrådet skriver i saken at Follo fhs har synkende elevtall. Det stemmer ikke. Skolen hadde 23. mars 60 elever som hadde takket ja til skoleplass. Folkehøgskolerådets estimat sa at skolen kom til å ha 80 elever ved skolestart høsten 2026.
- Skolen er godt drevet og i vekst.

Saken skal behandles i fylkestinget på nytt, og så sendes den til departementet. Men for skolen er nå løpet trolig kjørt.

- Kort prosess og ingen medvirkning eller drøftinger.
- Skolens styre anser økonomien som solid og mener det er grunnlag for videre drift.
- Fylkestinget vedtok i desember 2025 en utredning av fylkeskommunalt eierskap av de to folkehøgskolene i fylket. Utredningen skulle legges fram i fylkestinget høsten 2026, og prosessen skulle åpne for bred og god medvirkning.

I forkant av fylkestinget 23. april hadde VG en lengre artikkel til støtte for Follo Folkehøgskole. Elever og ansatte ble intervjuet og FHF ble sitert.

FHF hadde også et møte med gruppeleder for Arbeiderpartiet i Akershus, Hoda Imad som jobbet for å utsette nedleggingsforslaget.

Akershus fylkesting, med Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og KrF vedtok 23.04.2026 å legge ned drifta ved Follo Folkehøgskole fra høsten 2026.

Ikke forstyrr

Det aller beste med å bo på hotell, er dette skiltet en kan henge ut på dørhåndtaket.

Jeg er folkehøgskolelærer på studietur og bor på hotell noen dager, et skikkelig hotell med et sånt skilt. Den ene siden av skiltet er utrolig bra: *Please clean my room*. Jeg hang skiltet med den siden ut før jeg dro på en liten ekspedisjon med elevene, og da jeg kom tilbake noen timer senere, hadde jeg nyoppredde seng. Rene håndklær på badet, søppel tømt, skjeggstubbene på servanten magisk borte.

Jeg snudde skiltet, lukket døra og slang meg på hotellsenga. Alenetid. Selv en nyoppredde seng kan ikke måle seg med den enkle, eksistensielle beskjeden på andre siden av skiltet: *Please do not disturb*.

Fungerer skiltet like magisk den veien, rakk jeg å spørre meg selv.

Helvete, det er de andre

Filosofihistorien er full av tenkere som fremhever menneskets sosiale natur og behov for fellesskap. Aristoteles kaller mennesket et *zoon politicon*, et sosialt dyr, og skriver om hvordan den kloke (*fronos*) alltid handler til beste for fellesskapet. Han så rundt seg, i det gamle Hellas, og slo fast at mennesket trenger og oppsøker *andre*.

Et par tusen år senere, i et mer urbant og moderne samfunn, skriver den franske eksistensialisten Sartre noe tilsynelatende motstridende, men like treffende: "Helvete, det er de andre." I andre menneskers blikk blir vi objekter, bare ferniss av de frie og ansvarlige subjektene vi er dømt til å være.

Hvordan kan begge påstander stemme samtidig? At helvete, det er de andre, som vi trenger?

Alenesosial

Alene på hotellrommet blir jeg minnet

på trekk ved vår tid som endrer betingelsene for både alenetiden og det sosiale livet, på måter verken Aristoteles eller Sartre kunne forutsett. Jeg skulle likt å høre hva disse to ville sagt om hvordan sosiale medier radikalt har forandret vår livsverden.

Det overrasker vel ingen i 2026 at selv om jeg hadde hengt ut *Ikke forstyrr*-skiltet, var jeg ikke alene. Telefonen ristet, verden kalte. Jeg ble forstyrrt. Dørskiltet virket ikke. Jeg svarte på en melding på discorden og gled umerkelig over i scrolling. Siden jeg tross alt var på jobb, tok jeg meg sammen og la ut et innlegg på insta. Jeg var sosial alene og på pussig vis ble både Aristoteles' og Sartres motstridende poeng understreket.

Måten sosiale medier har tappet inn i menneskets grunnleggende sosiale behov på, viser at Aristoteles beskrivelse fremdeles treffer. Vi er sosiale. Og vi er dyr. Sosiale dyr. Og måten de samme appene påvirker vår- og særlig unge menneskers mentale helse, viser Sartres poeng i en ny livsverden hvor den andres helvete er overalt.

Kvalitetsalenetid

Sosiale dyr trenger også alenetid. Selv den mest ekstroverte bør utsette seg for stillhet og refleksjon. Men på kort tid har alenetiden blitt invadert av andretiden. Og våre steinalderhjerner er ikke rustet for å være konstant påkoblet den andre, tenker nå jeg.

Skjermen har kommet i veien for både den gode alenetiden og den gode andretiden. Når jeg ser hvor avhengig jeg er av sosiale medier for å holde flokken samlet på studietur, er det bittersøtt å tenke tilbake på et nytt

Sosiale dyr trenger også alenetid. Selv den mest ekstroverte bør utsette seg for stillhet og refleksjon.

prosjekt vi testet på skolen vår dette året. Vi arrangerte Detox-caféer, og det viser seg jo at elevene også elsker å være frakoblet – sammen.

Jeg lar skiltet henge utenfor døra, og innser at også skjermen min har en *Ikke forstyrr*-funksjon. Begge deler må til for å skape kvalitetsalenetid.

Kommentarer eller innspill?

Tekstene legges ut på Instagram @filoso.finn

Finn I. Birkeland

Husfilosof og hovedlærer ved forfatterlinjen Skriveverkstedet, Åsane folkehøgskole. Har mastergrad i filosofi og beskrives som et varmt, samfunnsengasjert, reiselystent menneske.

Kunst til folket

Hvordan driver man en kunstlinje som Tegning, maling, kunst på en god måte? Den ferske folkehøgskolelæreren Vincent Langaard har ropt i skogen og fått svar.

Tekst: Sonja Evang Foto: Eivind Stensnes

På Sandefjord folkehøgskole har de fleste kreative fagene fått et oppsving de siste årene. Langaard har en formening om hvorfor:

– Det har vært mange tv-programmer som har fremmet kunst og håndverk, alt fra Symesterskapet hvor Jenny Skavlan er en kjent profil, til Portrettmesterskapet, Strikkemesterskapet og Fjellhytta for å nevne noen - alle med fokus på praktiske oppgaver og håndverkets betydning. Med ett er det kanskje oppstått en større forståelse for hva kunst og håndverk kan bidra med i samfunnet. Og kanskje er det også sånn at man etter mange år med overskudd av teoritunge utdanninger, i større grad innser verdien av nettopp håndverksfagene. Ikke bare som en karriereretning, men som viktige ferdigheter i hverdagen og ikke minst for psykologisk velferd.

For Vincent Langaard tror evnen til å uttrykke seg er helt avgjørende for å ha det bra i livet.

– Det finnes flust av forskning og koblinger mellom et sunt sinn og det å jobbe med hendene, kontra å for eksempel jobbe på et kontor. Jobber man med bygg og anlegg – er ute i frisk luft og bruker hendene, er det helt klart sunnere for hodet og motvirker tunge tanker. Det samme gjelder for tegning, strikking eller

Tegnelinja skal være et sted hvor elevene får en god forståelse for materialer og fremgangsmåter som gjør at de kan holde på med kunst på egenhånd resten av livet.

Foto: Sonja Evang

Da Vincent Langaard så filmen Folktales, fikk han for alvor innblikk i folkehøgskoletankegangen. – At det også dreier seg om noe større og mer langsiktig – som dannelse, demokrati, menneskeverd og ikke minst tilhørighet.

Øye-hånd koordinasjon senker pulsen – det er litt zen, rett og slett – og jeg er overbevist om at det har massiv samfunnsnytte.

å spille fiolin for den saks skyld. Øye-hånd koordinasjon senker pulsen – det er litt zen, rett og slett – og jeg er overbevist om at det har massiv samfunnsnytte.

Bryter ned elevene

Selv om Vincent er forholdsvis fersk i folkehøgskolesammenheng har han jobbet med ulike former for undervisning i nesten 16 år. Men da har det ofte handlet om kortere forløp - typ: Hvordan lære å tegne et portrett på ti uker.

– På hvilken måte er det annerledes å undervise på en folkehøgskole enn andre steder?

– Det er et godt spørsmål. Og det var faktisk under Folkehøgskole-uka, da jeg så filmen Folktales, at jeg virkelig fikk innblikk i folkehøgskoletankegangen. Det var da jeg gikk fra å tenke at undervisningen i folkehøgskolen handler om å lære bort tegning og maling – til å skjønne at det også dreier seg om noe større og mer langsiktig - som dannelse, demokrati, menneskeverd og ikke minst tilhørighet.

Hele det første året som folkehøgskolelærer, har det vært et poeng for Vincent å være lydhør for hva elevene

Dette er saken kort oppsummert

En god kunstlinje på folkehøgskole kombinerer håndverk, personlig utvikling og frihet til eget uttrykk.

Ved Sandefjord folkehøgskole vektlegger Vincent Langaard grunnleggende ferdigheter for idé og konsept.

Han mener skapende arbeid er viktig for både mestring og mental helse.

Undervisningen skal gjøre elevene selvstendige og trygge i sitt eget kunstneriske uttrykk.

Sosiale medier brukes aktivt for læring, dokumentasjon og formidling.

tenker og mener.

– Da jeg selv startet min kulturelle løpebane var det på den tradisjonelle måten, hvor lærere kan ha en tendens til å bryte elevene litt ned, for så å bygge dem opp igjen, slik at man blir en god representant for deres ideologi. Dette har jeg egentlig aldri vært særlig begeistret for - for hva er hensikten med en slik metode? At alle skal tenke og tegne likt?

Vincent foretrekker en åpen holdning. – Jeg ønsker at tegnelinja skal være et sted hvor elevene blir dyktige, at de får en god begrepsforståelse innen ulike tegne- og maleteknikker samt teoretisk og historisk forståelse for kunst. De skal også få god forståelse for materialer og fremgangsmåter som gjør at elevene kan holde på med kunst på egenhånd resten av livet.

Tegnekrise

– Du er kjent for din respekt for å mestre et håndverk?

– Ja, det er litt som å lære seg alfabetet før du skal skrive en bok, men det er ikke sånn kunstutdanning generelt fungerer nødvendigvis. Det står faktisk litt dårligere til når det gjelder figurative ferdigheter i

Det er viktig for læreren på «Temkå» at elevene mestrer et håndverk.

Jeg ønsker at tegnelinja skal være et sted hvor elevene blir dyktige, at de får en god begrepsforståelse innen ulike tegne- og maleteknikker samt teoretisk og historisk forståelse for kunst.

Skandinavia, i forhold til resten av verden. Det er betenkelig at for å undervise i kunst og håndverk opp til åttende trinn, kan man her til lands la en norsklærer uten tegne- og maleferdigheter, lede kunst og håndverksfaget gjennom barneskolen. Det vitner om lite respekt for faget, etter min mening.

Vincent er også skeptisk til at kunst- og håndverk har handlet mye om ideutvikling de siste årene.

– Det er ikke dumt i seg selv, men jeg syns det vitner om å sette ting i feil rekkefølge. Fokuserer man kun på idé og konsept, uten å lære hvordan å uttrykke det, så må man i neste runde anbudsføre håndverksdelen av kunsten til noen andre. Da har man redusert kunstneren til en entreprenør og gjort kunsten industriell og mindre personlig. Jeg har alltid hatt stor respekt for kunstnere som Sverre Malling og Bjørn Båsen, som virkelig mestrer både håndverket sitt og konseptutvikling.

Filmer og legger ut

– *Du er også kjent for å være god med sosiale medier - med TikTok og Instagram?*

– Ja, jeg har tre hovedtanker rundt dette: Først og fremst tenker jeg at det skal fungere som en slags dagbok; at både jeg og elevene skal kunne huske hva vi har gjort og vært gjennom, og at elevene skal kunne vende tilbake til videoene for å bruke dem som en slags oppskrift eller instruksjon.

– Det andre handler om formidling; å dele kunnskap til andre unge mennesker utenfor skolen, som kanskje vurderer å gå på folkehøgskole i fremtiden. At informasjonen vi deler kan fungere som et trekkplaster, men også være en slags tilhørighet hvor vi sammen hever folkeforståelsen for faget, og ikke minst synliggjør alle timene som ligger bak et kunstverk.

– Det tredje handler om å trene på kommunikasjon. I vår tid, hvor flere samfunnskrefter jobber mot feltet vårt og

I vår tid, hvor flere samfunnskrefter jobber mot feltet vårt og gir kunstnere stadig dårlige kår, er det viktig å trene på å formidle det man gjør.

gir kunstnere stadig dårlige kår, er det viktig å trene på å formidle det man gjør. Det være seg konseptutvikling, kunstteori eller personlige tanker rundt det man gjør.

Fra blyge til engasjerte

For å bevisstgjøre elevene på dette, har Vincent i to omganger gjort elevene ansvarlige for Instagramkontoen «Temkå».

– Første gang valgte elevene selv hvem de var på gruppe med, andre gangen valgte jeg for dem. Oppgaven var å legge ut fire innlegg hver uke. Mandag var det «Monday Muse»; hver mandag viste de frem kunstnere og kunstverk som har inspirert dem. Så hadde vi «Tuesday Tutorial» - en veiledning hvor de skulle dele trinnvis opplæring. Dette kan være noe så enkelt som å vise hvordan man vasker pensler. «Throwback Thursday» - vise frem egne arbeider man er fornøyd med. Og til slutt «Funfact Friday» - som kan være en artig snutt om hvordan oljemaling pleide å lages av oppmalte mumier, mens det sies at

indisk gul var laget av urinen til kuer som ble foret med mango-blader.

– Jeg har opplevd at noen elever kan være lite plasstagende, og jeg tenker det har en stor verdi å trene på gi seg selv en stemme. Derfor har vi kjørt ukentlige presentasjoner i klassen hvor elevene viser frem kunstnere de liker. Under vårsemesteret prøvde vi en ny vri hvor elevene skulle vise frem kunstnere de hadde et anstrengt forhold til. Dette har bydd på mange interessante klassediskusjoner.

– *Har det overrasket deg hvor mye elevene er i stand til å lære på et år?*

– Ja, det må jeg si. Og selv lærer jeg også hele tiden. Hvor langt jeg kan dytte dem – jeg lærer om utviklingssoner og ikke minst det å være et godt medmenneske og lærer. For meg har det vært overraskende hvor dyktige elevene er, og hvilken lynrask progresjon mange av dem har. Det er ekstremt motiverende.

Det står faktisk litt dårligere til når det gjelder figurative ferdigheter i Skandinavia, i forhold til resten av verden.

Ellen er en solstråle og en livlig sjel full av energi. Hun er flink i faget og bærer på masse kunnskap. Ellen er en jente som får rommet til å smile.

Skaper Skjebergfølelsen

Hvert år gjennomfører fotolinja kunstprosjektet «Respekt» på Skjeberg folkehøyskole. Prosjektet handler om å se andre, se alle, uttrykke empati og å løfte blikket. Og ved å hedre hverandre på denne måten, hedrer elevene også seg selv.

Tekst og foto: Sonja Evang

I spisesalen på Skjeberg blir vi møtt av et mektig syn. På store planser stråler glade ansikter mot oss:

Oda er hjelpsom og lett å snakke med, står det. Ikke rart vi er glad i henne.

Og på et annet:

Knut Olav synger som en Gud.

Bak disse plansjene ligger det mye arbeid. Hver elev stiller til fotoseanse i svart t-skjorte, uten logo eller mønster. Medelever blir intervjuet om vedkommende, og utsagnene kondenseres ned til et par linjer før de legges inn på bildet i Photoshop. Hver linje får sin egen plansje, som sendes

til trykkeriet og til slutt henges opp av fotoelevene på veggene i spisesalen, hvor de blir hengende resten av skoleåret.

Gjøres av og med kjærlighet. Foruten å være et kunstprosjekt, er «Respekt» også et fotooppdrag for fotoelevene, som løses i samarbeid. Noen fotograferer, andre får modellene til å smile, mens noen intervjuer klassekamerater. Gjennom arbeidet lærer elevene hva det vil si å gjøre et stort oppdrag for en kunde, og måten de gjør det på er beundringsverdige.

Det er viktig at tekstene skrives av og med kjærlighet. Sånn sett er «Respekt» et vaskeekte fellesskapsprosjekt. Samtlige av elevene på folkehøgskolen setter av tid til å bli fotografert og bidrar med sin del.

Alle plansjene er 120 cm høye. Bredden varierer med hvor mange elever det er på linjen til enhver tid; de største er 240 cm brede. De skal synes, og teksten skal kunne leses på litt avstand.

Plansjene henger oppe helt til elevene vender snutene hjemover i mai. Dette er med på å skape Skjebergfølelsen som skolen er så stolte av.

Kunstprosjektet trinn for trinn

- Lage en plan (linjevis) for individuell fotografering av alle på skolen (alle fotograferes i studio, alle har svart t-skjorte på bildet)
- Fotograferer samtlige elever på Skjeberg folkehøyskole, én om gangen
- Intervjue personens medelever om vedkommende
- Redigere bildene i sort/hvitt
- Plassere en eller to setninger fra intervjuet inn i bildet
- Lage planser for hver linje i Photoshop
- Plansjene skrives ut på trykkeri i stort format og henges opp i spisesalen til jul

Hva lærer elevene?

- Elevene lærer å ta mange bilder på en forutbestemt måte
- De får trening i å utføre et «oppdrag»
- Hver enkelt elev på skolen løftes frem
- Dette er et bidrag til fellesskapet og Skjebergfølelsen på skolen, noe som igjen er positivt for det sosiale miljøet

Fotolinja på Skjeberg folkehøyskole gjør hvert år et helt unikt kunstprosjekt som heter «Respekt». Dette elevstyrte prosjektet setter enkeltmennesket og fellesskapet i sentrum på en nydelig måte, og handler om å dyrke hverandres positive sider.

Snakkes

Espen Bråten Kristoffersen er rådgiver for pedagogisk utvikling.

Der det estetiske bærer

På en folkehøgskole skjer læring like mye i hendene som i hodet. Takk og lov for det.

Estetiske fag som musikk, skapende kunst, foto og teater åpner unike rom der elevene ikke bare lærer om verden, men får kjenne på, og uttrykke seg, i den. Om ikke det er dannelse, så vet ikke jeg. Estetiske fag åpner for helhetlig tilnærming til kunnskap, der følelser, kropp og sanser får spille en aktiv og ikke minst viktig rolle. Dette er på ingen måte en selvfølge i et samfunn som ikke alltid vet å se verdien av estetiske fag. I folkehøgskolen ligger heldigvis alt til rette for å kunne bruke disse fagene som pedagogiske ess.

Når det ikke handler om fasitsvar, men om prosesser, er min opplevelse at det blir lettere å tørre å prøve, feile, le og skape på nytt. Noe av det aller fineste jeg opplever i det estetiske arbeidet er når det oppstår noe uventet: En ny tanke, en ny forståelse, eller kanskje det rent magiske, nemlig at en helt ny side av en selv dukker opp. Det gir en type læring som setter seg dypere, fordi den er erfart, ikke bare lest eller hørt. Pedagogikken får puls.

En annen fordel med å jobbe med estetiske fag er at elevene jobber kreativt sammen. Gjennom kreativiteten utvikler de også respekt, toleranse og blikk for hverandre. Elevene erfarer å lytte, samarbeide og gi rom. Å stå på en scene, vise fram noe man har laget, eller dele en idé, krever mot – og bygger fellesskap og trygghet. Det er akkurat her mye av den viktige og unike dannelsen skjer: I møtet mellom mennesker, uttrykk og erfaringer.

Gjennom et folkehøgskoleår er det rom for å utforske hvem man er, og ikke minst

hvem man vil bli. Estetiske fag spiller en svært viktig rolle i denne reisen, gjennom å være med på å gi språk til det som er vanskelig å sette egne ord på. Å male et bilde, å fotografere noen, å gå inn i en rolle, komponere et musikkstykke, sy en bluse, lage en keramikkskål eller å synge en høyere tone enn man noensinne har gjort – kan utgjøre hele forskjellen. Å bli sett, uten å nødvendigvis bli sett på.

Å jobbe med og for estetiske fag handler derfor ikke bare om kreativ utfoldelse; det handler om å danne hele mennesker. Mennesker som tør å uttrykke seg, som møter verden med nysgjerrighet, og som ser verdien i både egne og andres perspektiver.

Er det noe verden trenger nå, så er det mennesker som kan tenke kreativt, føle med andre og uttrykke seg nyansert. Nøkkelen kan faktisk ligge i å få lov til å bruke sansene.

Espen Bråten Kristoffersen

I hver utgave vil Espen belyse en sak eller et tema fra en pedagogisk vinkel.

Espen har sin pedagogiske utdanning fra Kunsthøgskolen i Oslo. Han har bl.a undervist ved Romerike folkehøgskole, Bårdar akademiet, Bærum barneteater og Minken Fosheims teaterskole. Espen har jobbet som skuespiller i 12 år og kombinerer dette med rådgiverjobben i Folkehøgskoleforbundet. Ansatt siden januar 2020.

Espen jobber også som kanalvert i NRK.

Å stå på en scene, vise fram noe man har laget, eller dele en idé, krever mot – og bygger fellesskap og trygghet. Det er akkurat her mye av den viktige og unike dannelsen skjer: I møtet mellom mennesker, uttrykk og erfaringer.

Uansett om dere drømmer om en rundreise i Japan eller Sør-Korea, komme tett på historie i Berlin eller ønsker aktiviteter som er knyttet til linjen – så fikser vi det!

Frivillig arbeid på Zanzibar? K-pop i Sør-Korea? Surfing på Bali? Språkkurs i Spania eller noe helt annet? Vi tilpasser turen til deres linje og sørger for opplevelser som både inspirerer og engasjerer.

Planlegger dere nye linjer til neste skoleår?

Vi kan også hjelpe til med å skreddersy en tur som er tilpasset linjen – fra idé til et ferdig program.

Visste dere at turen kan finansieres gjennom **Erasmus+**? Det er enklere å søke om midler enn du kanskje tror. Vi hjelper dere med å komme i gang med prosessen!

Les mer på
kilroy.no/studieturer

KILROY Groups
Skreddersydde gruppereiser
etter ønsker & budsjett

Planlegg en linjetur som gir minner for livet

@kilroynorway

Ring 23 10 23 10

groups@kilroy.no

Klima og demokratisk dannelse

Prosjektene *Building Bridges* og Folkehøgskolenes klimaløft, som er gjennomført skoleåret 2025-26, støtter opp om målene i bærekraftvedtaket fra 2019 - og folkehøgskolenes mandat om aktivt medborgerskap og demokratisk dannelse.

Av Brita Phuthi, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet

Folkehøgskolene vedtok i 2019 et felles bærekraftsvedtak, med mål om å redusere klimagassutslipp, og få økt kunnskap om bærekraft - i et globalt perspektiv - frem mot 2030.

I inneværende skoleår har åtte folkehøgskoler deltatt i et innovativt og tidsaktuelt prosjekt om klima og demokratisk dannelse. Folkehøgskolenes klimaløft er et pilotprosjekt, med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, der deltakerskolene har gjennomført et to-dagers seminar for alle elevene. En av oppgavene i seminaret var at elevene, gjennom flere demokratiske øvelser, skulle komme frem til et konkret

Prosjektet har som mål å gi folkehøgskoleelevene oppdatert kunnskap om klima- og miljø, trening i aktivt medborgerskap og tro på demokratiske prosesser.

klimatiltak som kan iverksettes på skolen.

Klima og demokrati, og ikke minst koblingen mellom disse to, er svært aktuelt i verden i dag. Dette er tema det er viktig at den kommende generasjonen har kunnskap om, men også erfaring i hvordan man kan bruke sin egen stemme og fremme bærekraftige løsninger i fellesskap.

Prosjektet har som mål å gi folkehøgskoleelevene oppdatert kunnskap om klima- og miljø, trening i aktivt medborgerskap og tro på demokratiske prosesser

Desinformasjon

Seminaret er utviklet av Hauk Are Fjeld og Marthe Elden Wilhelmsen - i samarbeid med Folkehøgskolerådet, og fyller to hele dager med flere ulike deltakende øvelser og oppgaver, samt korte informasjonsforedrag.

Ansatte ved pilotskolene har deltatt på kursing i opplegget, og i løpet av desember-februar gjennomførte de åtte deltakerskolene seminaret på egen skole. Skolene fikk mulighet til å tilpasse opplegget slik det passet best for skolen, for eksempel i forhold til hvor mange dager de valgte å gjennomføre seminaret over, slik at det i stedet ble flere kortere økter.

En av informasjonsforedragene og øvelsene setter fokus på feilinformasjon og hvordan dette påvirker demokratiet. Elevene får blant annet innsikt i hvorfor mange stoler på feilinformasjon når det kommer til klima, og viktigheten av kritisk tenkning i møte med sosiale medier. I feilinformasjons-stafetten må elevene raskt ta standpunkt til klimapåstander. Påstandene gjennomgås i fellesskap etterpå, og

det blir da tydelig at saker som ofte presenteres med enkle løsninger, som regel har langt mer komplekse svar.

Symaskiner og matbokser

Mot slutten av seminaret skulle elevene komme med kreative ideer til gode klimatiltak som kan iverksettes på skolen. Her var det viktig at alle elevene fikk dele sine synspunkter, og en av øvelsene er en demokratisk hurtig-dialog, der oppgaven både er å formidle egne synspunkter, men også aktivt lytte til andres meninger. Elevene skulle komme frem til noen få konkrete og gjennomførbare tiltak - og så stemme over disse. I denne prosessen har elevene også konsultert forslagene sine med ansatte på skolen, som driftsleder, vaktmester og/eller kjøkkenpersonale, for å undersøke om forslag til tiltak vil la seg praktisk gjennomføre. Her må elevene tenke gjennom og undersøke fordeler og eventuelle negative konsekvenser ved de foreslåtte tiltakene. Gjennom støtten fra Sparebankstiftelsen DNB får hver skole maks 30.000 kroner til tiltaket som elevene til slutt blir enige om, og som godkjennes av prosjektledelsen.

Eksempler på tiltak skolene har fått støtte til er: Symaskiner til gjenbruk og reparasjon av klær/utstyr, innkjøp av (brukte) sykler, matbokser (i stedet for plast/papir), kompostsystem for internatene og innkjøp av frukttrær og bærbusker - koblet til valgfag om kjøkkenhage med kompost fra skolens matavfall.

Building Bridges

Et annet prosjekt som også har satt søkelys på bærekraft i inneværende skoleår er prosjektet Building Bridges, et samarbeid mellom Folkehøgskolerådet, den finske folkehøgskoleorganisasjonen og organisasjonen Bridge 47- og med støtte fra Erasmus +. Det er nå ti år siden de 17 bærekraftsmålene ble vedtatt, og prosjektet har som mål å kartlegge hvordan folkehøgskolene i Finland og Norge har implementert bærekraftsmål 4.7 om utdanning for bærekraftig utvikling.

Prosjektet utarbeidet en spørreundersøkelse som ble sendt til alle folkehøgskolene i Norge og Finland høsten 2025, hvorav ca. 50 prosent av

Innledende del av Folkehøgskolenes Klimaløft-seminar ved Sindre Frantzen på Hurdal Verk Folkehøgskole.

skolene i hvert av landene svarte. Bridge 47, som er en sivilsamfunnsorganisasjon direkte koblet til bærekraftsmål 4.7, har analysert og sammenfattet en rapport basert på svarene i undersøkelsen som viser at skolene har et tydelig engasjement for bærekraft (tilgjengelig på folkehøgskoleradet.no). Undersøkelsen, som ble sendt til rektor ved skolene, viser også at folkehøgskolene i Norge opplever at det kan være utfordrende å motivere ansatte og elever i bærekrafttematikk, og ønsker støtte i dette arbeidet.

Inspirerende erfaringsutveksling

I løpet av prosjektperioden har partnerne også besøkt hverandre, hvor Finland var på besøk i Oslo i september 2025, og en liten delegasjon fra Norge besøkte Helsinki i april i år. Her var det representanter fra skoler som hadde svart på undersøkelsen, og som bidro med sine erfaringer inn i drøftinger om resultatene fra spørreundersøkelsen. Under besøket i Helsinki fikk deltakerne mer kjennskap til de finske folkehøgskolene, og var på omvisning ved Laajasalo folkehøgskole, med fokus på sosial bærekraft. På siste

dag ble det besøk ved Fredsstasjonen i Helsinki, hvor deltakerne fikk innblikk i fredspedagogikk hvor drama var sentralt. Fra Norge deltok representanter fra Valdres, Ålesund, Elverum og Hadeland folkehøgskoler og Folkehøgskolerådet.

– Det var inspirerende dager i Helsinki, og tankevekkende besøk ved Fredsstasjonen, sa assisterende rektor og internatleder, Katrine Foss ved Hadeland Folkehøgskole.

Resultatene fra undersøkelsen ble presentert på et webinar arrangert av Folkehøgskolerådet 8. mai – sammen med resultatene fra folkehøgskolenes klimaregnskap for 2025. Prosjektet søkte i mars om mer midler fra Erasmus +, hvor også Sveriges folkehøgskoler vil delta, og håper på positivt svar før sommeren.

En liten delegasjon fra norske folkehøgskoler besøkte Helsinki i april for inspirerende erfaringsutveksling med finske samarbeidspartnere.

Kontakt internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet, Brita Phuthi, om du ønsker mer informasjon om prosjektene: brita@folkehogskole.no

De åtte pilotskolene:

- Fana Folkehøgskule
- Hurdal Verk Folkehøgskole
- Lofoten Folkehøgskole
- Malangen Folkehøgskole
- Nordmøre Folkehøgskule
- Oslo Folkehøgskole Rønningen
- Stavanger Urban Folkehøgskole
- Trøndertun Folkehøgskole

Når Karpe gir seg mister Norge en viktig stemme. Men før den tid er det fortsatt konserter som skal spilles. Vi har spurt keyboardist **Eirik Kiil Saga** om hvordan suksessen med bandet gjør ham til en bedre lærer på Ringerike Folkehøgskole.

Tekst og foto: Sonja Evang

En verdig avskjed

Å spille i store eller mindre konsertsammenhenger, samt operere i ulike sjangre, gir en form for faglig påfyll som kommer elevene til gode. Det er Kiil Saga overbevist om.

– Man holder seg aktuell, oppdatert og kanskje aller viktigst: Man pusher sine egne grenser. Det tror jeg er en avgjørende faktor for det å sørge for å utvikle seg og bli en bedre lærer. Det er en kontinuerlig form for kursing hvor man unngår å lande i det komfortable, noe som jeg tror er veldig sunt.

Også prosessen med feiling, prøving og øving frem til konsert, er noe man automatisk drar med seg inn i undervisningen.

– Det blir et blaff av hvordan det er der ute, selve bransjefølelsen. Dette er noe jeg kjenner at jeg automatisk gir elevene en opplevelse av.

Elsker kontraster

Kiil Saga har spilt med Karpe siden 2010, og har vært med på store deler av reisen til det Karpe er blitt. Jobben på Ringerike folkehøgskole har han hatt siden 2014.

– Jeg liker veldig godt å ha et fast sted å reise til. Det å stå med kaffekoppen blant kollegaer – og kjenne på fellesskapet er alfa og omega. Jeg er veldig begeistret for kollegaene mine (er til og med gift med en av dem), og setter stor pris på å få være en del av elevenes ungdomsliv. Om jeg ikke direkte former dem, kan jeg forhåpentligvis inspirere noen, og det i seg selv gir meg en hel masse tilbake.

Og keyboardisten elsker kontrastene i livet.

– Å gå fra konsert i Oslo Spektrum til allsang i salen på skolen, er en fantastisk ting. Og begge deler er veldig viktige for meg. Det handler om å skape fellesskap, ikke sant?

Lærer i utøvende musikk på Ringerike Folkehøgskole, Eirik Kiil Saga, er usikker på om elevene er opptatt av at han spiller i Karpe. – De er jo litt sånn «too cool for school», men det er klart de vet hvem Karpe er.

Bio:

Eirik er musiker og låtskriver med bachelor fra Liverpool Institute for Performing Arts (LIPA). Han underviser i utøvende musikk, leder skolekoret og holder valgfaget podkast.

Ved siden av lærerjobben har han en solid karriere som utøvende musiker. Han er fast keyboardist og medprodusent for Karpe, og har bidratt til låter som PAF.no, SAS Plus/SAS Pussy, Spis din syvende sans og Lett å være rebell, noe som har gitt flere Spellemann- og P3 Gull-priser.

Eirik spiller også i M2M-bandet og er kapellmester i Beat for Beat på NRK.

På Ringerike Folkehøgskole er han kjent for sitt engasjement og for å skape et trygt miljø der elever tør å satse.

Å gå fra konsert i Oslo Spektrum til allsang i salen på skolen, er en fantastisk ting. Og begge deler er veldig viktige for meg. Det handler om å skape fellesskap, ikke sant?

Sonja: Oppdaget en feil. Teksten hadde lagt seg litt «dobbel» her, så om du får tak i et bilde av han sammen med gutta i Karpe så hadde passet perfekt inn her :)

Hvis ikke, så går det fint også.

– Blir du en bedre artist av å være lærer?

– Jeg tror i hvert fall at jeg skjønner viktigheten av å skape trygge rom. Dette er noe som er høyst relevant i skolehverdagen, og noe jeg tar med meg ut i andre prosjekter jeg er involvert i - enten de er store eller små. Har jeg ikke et godt klassemiljø, har jeg ingenting.

Fra Nakkerud

I Karpe er Eiriks rolle å skape melodiske hooks og riff. Han er komponist, medprodusent og synthist.

– Vi har spilt sammen så lenge nå samme gjengen - at vi er blitt som en familie.

– Hva liker du best med å være en del av dette eventyret?

– Først og fremst setter jeg pris på at Magdi og Chirag er så fantastiske mennesker. At de mener noe og står for noe; at de har en stemme som er døds viktig. Både musikalsk og tekstlig er de spesielt begavede - og de har et eget gir når det gjelder fokus på detaljer og kvalitet. Det har virkelig vært en gave å få være med på å skape dette.

– Hva med din egen bakgrunn? Hvor og hva kommer du fra?

– Jeg er fra en liten bygd på Ringerike som heter Nakkerud. Musikalsk har kulturskolen og Ten Sing-miljøet hatt stor betydning for meg. Det handler om dette åpne rommet - hvor man kan utforske og spille, boltre seg og samtidig lære seg et repertoar. Hensynet til strenge arrangementer og samtidig en gedigen lekeplass. Dette representerte også musikklinja på Hønefoss.

Eirik endte senere i Liverpool - og startet livet som bandmusiker.

– Jeg må få gi kudos til arbeidsplassen min som gjør så mye for å være fleksibel med tanke på at jeg skal kunne få kombinere lærerrollen med utøvende musikalsk utfoldelse. Vi har jo Karpe World til sommeren som krever mye øving, og jeg er så takknemlig for å ha en arbeidsplass som gir rom for denne kombinasjonen. Det handler om å gi og ta, selvfølgelig, og står man på, får man gjerne raushet og forståelse tilbake, noe som gagnar alle parter. For meg er nøkkelen å få til noe bra ute, og samtidig gi gass og overskudd til elevene når jeg er tilbake.

Karpe World er en storslått konsertserie på Ekebergsletta i Oslo i juli. Billettene ble revet bort på minutter, og følger opp deres historiske 10 x Spektrum-show.

Norge rundt

Her er det som har skjedd rundt om i landet siden sist

Rektor Morten Eikenes stod også på scenene under et Jubileumsshow med årets elever.

JUBILEUM // RINGERIKE

Gir elevene mot til å gå videre

I mars var det storstilt jubileumsfeiring for Ringerike folkehøgskole. Rektor Morten Eikenes trakk frem én verdi som har båret denne skolen gjennom 150 år: menneskeverd.

Tekst og foto: Sonja Evang

Ringerike folkehøgskole startet opp som Buskeruds nedre amtskole i 1976, og har bare vært stengt tre ganger: under spanskesyken i 1918, under andre verdenskrig og under pandemien i 2020. I dag har folkehøgskolen 130 elever fra hele landet, og høye søkertall hvert eneste år.

Under jubileumsfeiringen i mars trakk rektor Morten Eikenes frem skolens lange tradisjoner, og vilje til utvikling. Samtidig understreket han viktigheten av å ta

vare på kjernen, og de viktige verdiene i folkehøgskoleoppdraget. Å bygge gode og rause fellesskap, samt være en skole der læring og danning skjer hele døgnet. Dette er et sted fullt av liv, engasjement og mennesker som vil noe, sa han. Vi ønsker å være et sted der unge mennesker ikke bare finner seg selv, men også finner mot til å gå videre.

Rektor Morten Eikenes trakk også frem én verdi som han mener har båret skolen gjennom 150 år: nemlig menneskeverd. Her skal alle få være den de er. Her skal alle bli sett. Her skal det være trygt å vokse. Og hvert eneste år bygger skolen et fellesskap som er ekte.

Hele 270 personer deltok på jubileumsfeiringen. I tillegg til skolens egne elever og ansatte, hadde 110 gjester

Feiringen bød ellers på et variert program med sofaprat med tidligere elever Oskar Fjørtoft og Christian Mikkelsen, her sammen med tidligere lærer Benedicte Hambro.

Kunstutstilling sto også på programmet.

tatt turen. I tillegg til venner av skolen, samarbeidspartnere, tidligere elever og lærere, deltok flere gjester fra andre folkehøgskoler, Ringerike kommune og skoleeier Buskerud fylkeskommune.

– Gjennom 150 år har skolen satt spor i mange liv, og dermed også satt spor i samfunnet rundt seg, sa fylkesordfører Tore Opdal Hansen i sin tale.

– Her handler det ikke bare om fag og aktiviteter, men om mennesker. Om inkludering. Om å se den enkelte. Vi markerer et sted som fortsatt gir unge mennesker tro på seg selv, på fellesskapet og på fremtiden. Det er verdier som betyr mye, og som gjør en forskjell langt utover skoleåret.

Kilde: bfk.no

Rektor Jarle Nilsen og assisterende rektor Serine Iversen hadde virkelig stått på for å få en vellykket feiring.

JUBILEUM // KARMØY

Vital jubilant

Karmøy Folkehøgskule feiret sitt 150 års jubileum lørdag 7. februar. Over 100 herlige elever var med å sette sitt preg på feiringen.

Jubileumsdagen startet med en konferanse der folkehøgskolens røtter, retning og framtid sto i sentrum. Gjennom personlige refleksjoner, faglige perspektiver og blick framover ble det tydelig hvorfor folkehøgskolen fortsatt har stor betydning – både for enkeltmennesker og for samfunnet. Ansatte ved Folkehøgskolekontoret og rektorer fra folkehøgskolene i Rogaland bidro med engasjerende innlegg.

På kvelden ble det fest med flotte taler, musikalske innslag, fellessang, skolekor og skolens eget husband. Skolens over 100 elever satte et tydelig preg på feiringen, og det var elever som ledet publikum trygt og engasjerende gjennom programmet.

Et spesielt øyeblikk var da ordfører i Haugesund, Nils Kåre Bua, fortalte at moren hans hadde vært elev ved skolen.

– De som har gått på folkehøgskole, blir

skikkelige mennesker, konkluderte han til stor applaus.

Også varaordfører i Karmøy, May Synnøve Rygh, løftet fram folkehøgskolen i sin tale og delte hvor forandret datteren hennes var etter sitt år på folkehøgskole.

Sammen med tidligere elever og ansatte, venner av skolen og inviterte gjester ble jubileet en varm, høytidelig og samtidig levende markering av 150 år med folkehøgskole og fellesskap.

May Synnøve Rygh, varaordfører i Karmøy kommune og Nils Konrad Bua, ordfører i Haugesund holdt også taler på jubileumsfest.

Foto: Torkild Groven, Karmøy folkehøgskule

DISTRIKTMØTE // AGDER

Faglig påfyll i Agder-sola

Første dag etter påskeferien møttes de seks skolene i distrikt Agder til pedagogisk drøftingsdag på Risøy folkehøgskole. I strålende sol og vakre omgivelser fikk nesten hundre folkehøgskolefolk påfyll og gode samtaler. I siste post på programmet valgte hver deltager ett av fire tema for erfaringsdeling:

1. Psykososial støtte i undervisning og internatliv
2. Beredskap/HMS
3. Matsalen som pedagogisk arena
4. Fraværdsdilemmaer

Jeg sluttet meg til gruppen som snakket om matsalen, hvor samtalen ble ledet med spørsmål som «Hvilke trygghetsskapende tiltak gjør dere på begynnelsen av året?» og «Hvem eier matsalen?». Mange gode tips å dele, og alltid nyttig å evaluere egen praksis, når man hører om andres.

Distrikt 8 – Agde består av: Agder, Evje, Kristiansand, Risøy, SKAP og Sørlandet

Foto: Torkild Groven, Karmøy folkehøgskule

Rektor Jarle Nilsen og assisterende rektor Serine Iversen hadde virkelig stått på for å få en vellykket feiring.

Bildetekst

KONFERANSE // BOSÖN IDROTTSFOLKHÖGSKOLA

Møte med Norden

Hvordan kan den nordiske folkehøgskolebevegelsen bidra med å forme fremtiden? Det var blant spørsmålene da Nordisk Folkehøgskoleråd arrangerte konferanse på Bosön Idrottsfolkhögskola utenfor Stockholm i april.

Tekst og foto: Sonja Evang

– Se for deg at menneskesjelen er som et tre med årringer. Det kommer stadig nye til - og hugg i disse - særlig tidlig i livet når de mest følsomme nervetrådene utvikles, forsvinner aldri. De bærer man med seg - og det styrer tanker, ord og gjerninger som en usynlig kraft gjennom hele livet.

Med disse ordene åpnet hovedtaler Margot Wallström konferansen på Bosön i april. Hun er tidligere svensk utenriksminister, kulturminister og sosialminister, og snakket varmt om inkludering, demokrati og menneskelighet. Hun understreket viktigheten av å invitere folk til å komme til et sted hvor det er trygt

å prate. Ikke minst å søke situasjoner hvor man snakker med yngre generasjoner om verden.

Senere sto prosjektet «Håp for demokratiet» på programmet. Nordisk Folkehøgskoleråd har i samarbeid med seks folkehøgskoler fra Finland, Danmark, Norge og Sverige, gjennomført en omfattende undersøkelse, og har gjort flere intervjuer med elever om deres syn på demokrati og samfunnsengasjement.

Under workshopen «Oppfordring til handling» ble følgende spørsmål stilt: Hvordan kan vi utnytte dette engasjementet blant deltakerne ved nærmere 400 folkehøgskoler i Norden? Hvordan kan klasserommet brukes som en katalysator for en bevegelse av samfunnsengasjement blant unge? Og hvordan kan vi – som lærere og skoleledere – inspirere hverandre til å lage en handlingsplan som alle folkehøgskoler kan bruke når de utvikler sine egne tilnæringer?

Etter workshopen fulgte en presentasjon og utfordring fra den strategiske

Hvordan kan klasserommet brukes som en katalysator for en bevegelse av samfunnsengasjement blant unge?

koordineringsgruppen for folkehøgskoler i Ukraina med tittelen «Folkehøgskoler styrker sivilsamfunnet i Ukraina».

På dag 2 kunne deltakerne velge mellom en rekke seminarer som utforsket demokrati, bærekraft, engasjement og tillitsbygging fra ulike perspektiver. Gjennom innlegg og samtaler fikk deltakerne innsikt i alt fra konstruktiv uenighet og demokratisk utviklingsarbeid til forsoning etter konflikt og metoder for å skape samfunnsendring.

JUBILEUM // SKJEBERG

Jubalong på Skjeberg

I mars var det Skjeberg Folkehøyskole, med rektor Lene Dyrkorn i spissen, som samlet seg til fest for å feire skolens 150 år.

Tekst og foto: Sonja Evang

Skolen ble etablert som en ambulerende amtskole i 1876, som flyttet lokasjon nesten hvert år i 28 år, før den i 1904 ble værende i Skjeberg. Jubileumsfeiringen markerte 150 innholdsrike år – og en stolt skolehistorie. Gjennom alle disse årene har skolen utviklet seg fra en tradisjonell folkehøgskole, til en moderne, kreativ skole.

Denne kvelden var matsalen festpyntet med mingleplass med ballonger, stettglass og fotovegg. Det ble mingling før festen gikk inn i gymsalen, pyntet opp som en staselig bankettsal. Elevene på Grafisk Design stod for flott borddekning med blomster og navnekort. Det ble servert nydelig reinsdyr med tilbehør, og til dessert, en fantastisk god «tilslørte jordbærpiker». Senere på kvelden var det ostekaker og kaffe.

Mellom mat og underholdning var det tid for kulturvandring fra klasserom til klasserom. Underveis ble det gode samtaler med tidligere ansatte og nåværende elever, som fortalte om hvordan ting har utviklet seg fra de gikk eller jobbet på skolen, og hvordan det er i dag. Én ting er helt sikkert – folkehøgskoleånden er like sterk i dag – som før.

Etter kulturvandring og kaffe var det klart for sceneunderholdning, og først på programmet var bokbad av jubileumsboken som blir skrevet av lærer ved skolen, Willy-André Martinsen.

Skjeberg folkehøyskole feiret 150 år med en fest fylt av aktivitet, der linjene inviterte gjestene med på alt fra TV-innspilling og fotoshoot til podcast, musikk og film – toppet med lekre retter fra kjøkkenet.

Enda mer menneske

Haldis Brubæk er rektoren som ingen kan målbinde. Og lederstilen hennes er så gammeldags at hun selv hevder hun er forut for sin tid.

Tekst og foto: Sonja Evang

Rektoren på Romerike Folkehøgskole byr på twist og kaffe i den røde sofaen på kontoret. Til høsten er det 43 år siden hun selv begynte på folkehøgskole på Rønningen.

– Stemmer det at du egentlig ikke ville ha denne jobben?

– Ikke ville ha, og ikke ville ha fru Blom – jeg vil vel heller si at jeg var litt betenkt. Det handlet mest om at jeg hadde det veldig bra i rollen som assisterende rektor, tror jeg – at jeg likte å ha stor påvirkningskraft og samtidig slippe det største ansvaret.

– Måtte du overtales?

– Nei, jeg konkluderte i grunnen helt selv. Jeg begynte å se for meg et skrekkscenario – nemlig at jeg skulle ledes av en annen person på en skole som jeg selv kjente veldig godt. Det ble for vanskelig.

Diamanten i utdanningssystemet

Beslutningen om å bli rektor har hun aldri angret på.

– Tvert imot er jeg veldig takknemlig og glad for denne jobben jeg får utføre hver dag. Jeg synes det er meningsfullt.

En klok mann sa at folkehøgskolen var selve diamanten i utdanningssystemet, fordi skoleslaget først og fremst dyrker mennesket – og alt annet etterpå. Det er ikke meningen å starte med å snakke ned skolesystemet i Norge, men nettopp det at målet vårt ikke er noe annet enn å utvikle mennesket, setter jeg høyt. «Folkelig opplysning handler om å kaste lys over det som allerede er der», sa en annen klok folkehøgskoleperson. Det er viktig at vi belyser menneskelivet slik det er, og ikke så mye hvordan det burde være. Jeg har også sans for Olav Akerlies uttrykk autotelisk; at mennesket – og folkehøgskolen – har målet i seg selv, snarere enn et eksternt resultat. Altså at tilstanden eller opplevelsen er selve belønningen. Begrepet ble blant annet definert av Peter Wessel Zapffe som «ethvert engagement som har sitt maal i seg selv». På samme måte ønsker jeg at folkehøgskolen aldri skal bli et middel for å oppnå noe annet; det være seg å komme inn på Teaterhøgskolen, eller annen form for høyere utdanning, selv om jeg både er stolt og glad for alle i kultur-Norge som har gått hos oss.

Bio:

Haldis Brubæk er rektor på Romerike folkehøgskole - og har jobbet i skoleslaget hele sitt voksne liv, som lærer, inspektør og rektor. Det har også vært mange aktive år i styret i Folkehøgskoleforbundet og i Folkehøgskolerådet.

Man kan ha mat på bordet, fine lokaliteter, alt rundt kan fungere, men uten toppscore på undervisning og lærer, faller ting fort sammen.

Men meningen med folkehøgskolen må være å bli enda mer menneske.

Dette er for så vidt noe vi holder på med helt fra vi blir født til vi dør, fullstendig uavhengig av folkehøgskolen. Men ved å sette mennesker sammen med mennesker på den måten vi gjør – gjennom samhandling, skjer denne prosessen på en naturlig og intensiv måte. Det er det som kalles danning.

Om ikke læreren fungerer, fungerer ingenting

Og i denne prosessen spiller lærerne en nøkkelrolle, mener rektoren.

– Lærerne er alfa og omega. Læreren er den som står nærmest det vi holder på med og den desidert viktigste i møte med eleven. Så vil elevene føle at det å møte hverandre kanskje er det viktigste, men min erfaring er at om ikke læreren fungerer – fungerer ikke skolen. Man kan ha mat på bordet, fine lokaliteter, alt rundt kan fungere, men uten toppscore på undervisning og lærer, faller ting fort sammen. Vi andre, som jobber med renhold, matlaging, vaktmesteroppgaver, ledelse eller annet er også folkehøgskolefolk med danning som mål – men kvaliteten på undervisningen må ligge i bunn.

– *Er du god på å plukke folk?*

– Ja, det vil jeg si. Det gjelder i hvert fall de som er på skolen her nå. Lærerne her skaper skolen – allsidigheten deres, praktiske ferdigheter, faget de underviser i – hvordan de ser på elevene; alt dette til sammen er alfa og omega. Det betyr ikke at de andre ansatte ikke er viktige – men læreren må fungere.

– *Hva gjør du for at de skal trives?*

– Jeg vil at de skal kjenne seg medvirkende – at de er viktige. Jeg var på et kurs en gang hvor de sa at det var fire ting som skulle til for et godt arbeidsklima: Autonomi, mening, mestring og tilhørighet. Man må ha rom, tillit og frihet til å få lov til å påvirke sitt eget arbeid og kunne være seg selv og velge sin form. Kort og godt

kjenne frihet i egen situasjon, føle mening med det man gjør, og sist, men ikke minst trenger man å føle at andre er interessert i det man driver med. Disse tingene prøver jeg å dyrke – og det føler jeg at jeg langt på vei lykkes med.

Redd for brann

Så godt har Haldis Brubæk lyktes at hun faktisk er begynt å bli litt bekymret.

– Du vet hva de sier: Hovmod står for fall. Vi har feiret 150 år med statsministeren til stede, vi var på tv, folkehøgskolene vant stipendsaken, vi har hatt en strålende evaluering, har full skole, alt blomstrer – vi er happy, happy, happy. Det gir fort en følelse av wow – vi får til alt. Jeg er stolt, men vi må ikke bli kjøpphøye. Vi er så opptatt av å si at folkehøgskolen er det beste året i elevenes liv, men det er jo ikke sann for alle. Hos oss har fire elever slutta, lærerne kan slite med sitt – jeg syns det er viktig å ta det perspektivet innimellom også.

Men alt i alt er de heldige på Romerike, mener hun.

– Og det har vi vært helt siden Reidar Skagestad greide å gjøre dette til en populær skole for teater for 70 år siden. Han stabet musikkteaterlinja på beina, klarte å gjøre skolen til et kjent teaterkulturfenomen og i samtlige av de 25 årene jeg har vært her har skolen vært et etablert teaterfyrtårn nasjonalt. Så sier folk: Det er lett for deg, du har kommet til dekket bord, men det er klart, suksessen opprettholdes ikke av seg selv.

– *Er du redd for at pilene plutselig skal begynne å peke nedover?*

– Jeg er nok ikke redd for at skolen skal gå dukken, om det er det du spør om. Men man vet jo aldri. Akershus fylkeskommune, som er gode eiere, kan jo komme på at de skal legge ned skolen. Jeg håper og tror at det ikke skjer. Jeg er nok mer redd for at det skal skje noe annet dramatisk. Å bli vekket

midt på natten av en ulykke, brann eller en tragedie av noe slag. Jeg er fryktelig redd for at det skal hende noe med en av elevene. Men jeg frykter ikke for livsgrunnlaget til skolen. Om noe slikt hadde skjedd vet jeg ikke riktig hva jeg skulle gjort. Det er dette jeg kan.

– *Hva ville du savnet?*
Haldis setter det isblå blikket i meg, før hun sier kort:
– Alt.

«Hvad solskin er for det sorte muld»

For folkehøgskole har virkelig stått sentralt i Haldis Brubæks liv. Hun var selv elev på Rønningen i 1983/84. Og begynte som lærer i Sogndal for 36 år siden.

– *Har du aldri vært inne på tanken om å gjøre noe annet?*

– Nei. Det kunne kanskje vært gøy å ha hatt et verv i organisasjonen eller noe sånt, men nei. Jeg er i grunnen

veldig fornøyd med å være akkurat der jeg er.

– *Det går rykter om at du er nokså gammeldags?*

– Haha, ja det er nok mange som vil hevde det. Kanskje til og med flere litt av måten jeg holder på. Jeg er jo veldig opptatt av Grundtvig og det han sto for. Jeg tviholder på ord for dagen – og vi synger hver dag. Jeg er blant dem som gjerne vil synge «Hvad solskin er for det sorte muld, er sand opplysning for muldets frænde» – som noen syns er sært, selvfølgelig. Det stammer fra Grundtvigs dikt «Opplysning» fra 1856, hvor han knytter mennesket («muldets frænde») til jorda og det virkelige liv, på samme måte som planter trenger sollys for å vokse.

Henter elevene fysisk

Haldis finner trøst i Alf Prøysen sitatet: Eg kjente ei kjerring som var så

Jeg har nok en trang til å gå mot strømmen. Jeg har aversjon mot den gjengse oppfatning, kan ikke fordra meningstrange rom; da får jeg en sterk trang til å si det motsatte.

gammeldags at ho var forut for sin tid.

– Og kanskje er jeg forut for min tid med mitt oppheng i allsang og alt dette andre. Jeg så på Dagsrevyen her om dagen at folk har begynt å synge salmer på pub; sånn sett må man kunne si at vi er ganske så innovative. Kanskje går vi nå tilbake til det som faktisk betyr noe; de prøvde blant annet å innføre måltider i videregående skoler. Ja vel, sier jeg til meg selv da - det har vi lagt vekt på i 150 år - å spise sammen og ikke minst synge sammen.

Det samme har vi gjort med den gode samtalen og følelsen av tilhørighet.

– *Du er kjent for å rope opp elevene hver dag?*

– Det stemmer. Dette er nettopp et eksempel på noe som gjør oss til mennesker. Jeg har registrert at noen skoler bruker kort som piper når elevene registrerer seg. Da går man glipp av noe veldig fint, tenker jeg.

Tenk å få høre navnet sitt ropt opp, kontra et kaldt registerings-pip. Jeg vil at våre elever skal møte dagen med opprop, og de som ikke har stått opp, må hentes. Jeg hentet faktisk en elev i dusjen her om dagen.

– *I dusjen?*

– Ja, jeg troppet opp på internatet. Han er i dusjen, sa elevene som satt utenfor - så jeg begynte å rope til ham gjennom veggen. Det var jo kanskje litt frekt, men det virket. Neste morgen var han tilbake på morgensamling.

Haldis kan ikke fordra at elevene leser opp fra mobilen når de skal ha ord for dagen.

– Ikke kikk i skjermen, sier jeg til dem, jeg orker ikke se det blå, kjølige, digitale lyset i ansiktene deres. Ord for dagens skal være et møte mellom oss mennesker. Mange unge i dag kan jo ikke en gang skrive skjønnskrift. Skal de skrive navnet sitt, altså en underskrift, ser det ut som noe som kunne vært skrevet av en jente på syv og et halvt år. Men noen av dem kommer seg unna; det har kommet meg for øret at enkelte legger mobilen inni boka når de skal lese ord for dagen – som skalkeskjul.

Sterk trang til å si det motsatte

Haldis vil ikke karakterisere seg selv som kranglete, selv om hun har bestemte meninger.

– Men jeg har nok en trang til å gå mot strømmen. Jeg har aversjon mot den gjengse oppfatning, kan ikke fordra meningstrange rom; da får jeg en sterk trang til å si det motsatte. Og jeg er fullstendig allergisk mot politisk konsensus – når folk er hjertens enige om hva vi skal synes og mene om ting. Og det finnes en del begreper jeg ikke kan fordra.

– *Som?*

– Ta mangfold, for eksempel. Hvis man virkelig tenker over det så er det et nokså merkelig begrep. For hva er det folk egentlig mener når de tar dette ordet i sin munn? Er det alder? Ulikheter mellom bygd og by? Etnisitet, hudfarge, eller hørselshemmede og blinde? Eller dreier det seg om seksuell legning? For meg oppfattes det ullent, ja til og med respektløst, å putte et menneske i en slags mangfolds-bås. Jeg synes det er frekt, ja til og med

nedverdiggende. At noen av oss har behov for å kalle seg mangfoldige – fordi man deler opp folk etter visse kriterier.

Det er ikke noe for meg – å ta oppbrukte begreper som bærekraft, hårete mål, fremoverlent... for hva skjer hvis noen lener seg for mye fremover? Vi ramler, sier Haldis og demonstrerer.

Poenget mitt er at det er noe reduserende med disse begrepene, noe ikke-inkluderende. Det er på en måte det motsatte av det det utgir seg for å være.

Én professor, resten klovner

Haldis har vanskelig for å holde munn hvis hun mener noe sterkt. Som dette med at man på folkehøgskolen skal få muligheten til å fullføre videregående skole – altså få undervisning i fag fra videregående

– Noen sier: Myndighetene gir oss en milliard – vi må gi noe tilbake, som å påta oss ansvar for at elever fullfører videregående skole. Men hva er det for en slags fallitterklæring? Her har man kanskje elever som har fått 2 i alle fag gjennom mange år. De har kjent på en tilkortkommenhet, ja kanskje til og med fått høre at de er dumme – fordi de ikke får til det systemet har bestemt at de skal kunne. Så skal vi tvinge dem til å gjøre det samme om igjen? Bekrefte at de er tapere om de ikke får til dette. Er det et godt system?

Eller er det bedre å få dem ut av systemet de har følt seg fanget i kanskje tretten år – tilby dem et miljø hvor de føler seg bekreftet – hvor de kjenner mestring og møter på allmennmenneskelige verdier? Det er mange som drar tilbake og fullfører videregående etter et år hos oss, men det er fordi de har fått et modningsår og er motivert for det.

Noen har sagt at hvis du forsøker å utdanne hundre professorer – blir én professor og resten klovner. Det er selvfølgelig satt på spissen, men det er et tankekors. For med mer måltenking og effektivitet er jeg redd det fort går nedennom og hjem med oss. For det er nå en gang sånn: Å være et annerledes skoleslag er kjernen og verdien i det vi holder på med.

3 om Haldis

Øyvind Krabberød,
tidligere redaktør av
Folkehøgskolemagasinet

Nå er jo Haldis blitt så sunn. Men en gang i tiden la vi skumle planer om å etablere en Natthøgskole i Oslo. Så er hun ganske sær, en antagonist – på godt og vondt. Det finnes mye motstand i henne. Litt sånn kjerringa mot strømmen. Hun er opptatt av å formidle at det er rom for mange syn, selv om noen synspunkt kan være krevende. God til å dempe lærernes nerver. Leser masse og er blitt sunn, som sagt. Tror hun jigger en del.

Ingjerd de Graaff
tidligere kontorleder på
Romerike

Skolens slagord er «menneske først, alt det andre etterpå» – det er Haldis sin filosofi. Hun streber etter at alle kollegaer og ikke minst elevene skal ha det bra og få skinn. Haldis kan folkehøgskole, hun viderefører de gode tradisjonene folkehøgskolene er bygget på. Hun er omtentksom, klok, vitebegjærlig, varm og en samtalepartner som jeg personlig savner. Vi jobbet nært i over 20 morsomme, krevende, kreative og rike år. Haldis gjør en fantastisk jobb for Romerike.

Gry Husum
tidligere rektor på
Romerike

Det er veldig lett å si noe fint om Haldis, vi jobba sammen i ti år da jeg var rektor på Romerike. Haldis er ei spill levende dame det er moro å være rundt. Hun har lett for å le, har vidd og masse humor. Haldis har et solid grep om elevene, og blir godt likt av alle. Hun er myndig når det trengs, uredd og finner kreative løsninger på vanskelige utfordringer. Alltid holder hun folkehøgskolefana høyt, og sørger for at de ansatte ikke glemmer hvilket skoleslag de jobber i. Tipp topp, raus og respektert rektor, og en super venn som jeg er utrolig glad i.

Det ubekvemme

Dette essayet undersøker en av de mest ubekvemme og lite omtalte delene av folkehøgskolens historie: hvordan en kombinasjon av vitalisme, norrøn romantikk, antroposofi og bondenasjonalisme kunne danne grobunn for protofascistiske holdninger – også i folkehøgskolemiljøene.

I Torgrim Eggens bok *Blodet* (2025) – vises hvordan kulturelle og ideologiske strømninger i mellomkrigstiden – særlig i bygde-Norge, formet en nasjonal selvforståelse der forestillinger om folkeånd, sterke lederfigurer og hierarkisk tenkning kunne gli over i sympati for autoritære ideer.

Jeg søker å forklare hvorfor flere sentrale skikkelser i folkehøgskolesektoren kunne nærme seg fascismen, uten å oppfatte det som et brudd med egen tradisjon, og hvordan dette rommet for radikaliserings ble skapt ikke av én idé, men av en syntese: vitalistiske kropps- og kulturidealer, norrøne symboler, antroposofiens åndshierarkier og folkehøgskolens sterke høvdingsskikkelser. En kritisk gjenlesing av folkehøgskolens historie er nødvendig – ikke for å dømme om fortiden, men for å forstå hvordan gode intensjoner kan gli over i farlige ideologier.

Torgrim Eggen og *Blodets* relevans

Torgrim Eggens bok *Blodet* handler på overflaten om hans to onkler fra Ringeby, og hvordan de begge vervet seg til Waffen-SS under andre verdenskrig. På ett plan undersøker boka hvilke samfunnsmessige forhold som muliggjorde framveksten av en særnorsk form for agrarnasjonalisme med autoritære trekk, med sterke koblinger til antikomunisme og en gryende fascisme. Viktig i vår sammenheng er at disse ungdommene

også vokste opp i et folkehøgskolemiljø på Ringeby, og at faren Ole Vigerust var rektor på folkehøgskolen fra 1920-tallet og helt fram til fredsslutningen i 1945. I likhet med hans bror Bjørner hadde Ole et langvarig engasjement for folkehøgskolen, mens Bjørner også var lokalpolitiker og beslutningstaker i dalen.

For folkehøgskolesektoren aktualiserer boken et ubehagelig, men viktig spørsmål: Hvordan kunne så mange innen folkehøgskolemiljøet sympatisere med fascismen? Det er for eksempel påfallende lite kjent at flere profilerte rektorer og lærere – blant annet ved Ringeby og Dovre – enten var NS-sympatisører eller ble etterforsket for landssvik. Som vi skal se, er protofascismens nedslag i folkehøgskolekulturen et komplekst fenomen.

Mellomkrigstiden:

jord, nasjon og uro

I mellomkrigstiden opplevde Norge, som resten av Europa – politisk polarisering og økonomisk usikkerhet. Bygdene bar preg av uro og frykt for sosial radikaliserings. Bondepartiet, etablert i 1920, representerte bønder og bygde-Norge og var preget av mistillit til sentralmakten og byeliten, skepsis til både kapitalisme og sosialisme, og en sterk kulturnasjonalistisk orientering.

Idealer om den selveiende bonden som bærer av nasjonal kultur sto sterkt, ofte ispedd et norrønt og historiserende preg: bonden som

arvtaker etter det «opphavlige» norske. Dette skapte grobunn for det som i ettertid kan beskrives som en agrar-nasjonal konservatisme med autoritære tendenser – ikke en ideologisk fascisme som program, men et sett av holdninger: orden, hierarki, antikomunisme og troen på en organisk nasjonal enhet.

Også Quislings program var preget av denne retorikken. Kombinasjonen av Fedrelandslagets vitalisme, norrøne symboler, bonderomantikk og budskapet om en nasjonal enhetsfront mot «rotløshet» og modernitet skapte en nasjonalistisk miks som bidro til den tidlige tilstrømmingen til NS.

Vitalismen som kulturell impuls

Vitalismen plasserte kroppen som både kilde og uttrykk for en indre livskraft. I norsk sammenheng ble dette kroppsidealet raskt koblet til forestillinger om nasjonal karakter og en «opprinnelig» naturforankring. Den vitalistiske vendingen fungerte som en kulturpolitisk sensibilitet som påvirket idrett, helsepedagogikk, friluftsliv, litteratur og nasjonalromantisk selvforståelse. Det karakteristiske ved vitalismen var ikke primært dyrkingen av styrke, men insisteringen på en indre sammenheng mellom kroppslig sunnhet, moralsk integritet og kulturell identitet. En slik sammenheng åpnet for tanken om at enkelte grupper kunne bære sterkere livskraft enn andre. Vitalismen var derfor alltid latent hierarkisk – en tendens som i mellomkrigstiden enkelte steder fikk

eksplisitt politisk utslag.

Antroposofien representerte en egen form for åndelig vitalisme. Rudolf Steiners lære kombinerte esoteriske forestillinger med et hierarkisk kulturhistorisk verdensbilde der ulike folkeslag ble tillagt bestemte åndelige kvaliteter og oppgaver. Da antroposofien ble introdusert i Norge, traff den miljøer som allerede var preget av norrøn nasjonalromantikk og vitalistiske idealer. Dette bidro til at antroposofien fikk en sterkere nasjonal forankring i Norge enn i mange andre land. Også i folkehøgskolemiljøene fikk antroposofien et visst gjennomslag. En sentral skikkelse var Ingeborg Møller, Steiner-disippelen som allerede før 1920 var involvert i flere folkehøyskoleinitiativ i Gudbrandsdalen. Hun beveget seg, sammen med sin kollega Marta Steinsvik, etter hvert også i en protofascistisk og – delvis antisemittisk retning.

NS og folkehøyskolen i Gudbrandsdalen

Olav Aukrusts viktigste politisk støttespiller under etableringen av Dovre folkehøgskole i 1917 var sammen med Ingeborg Møller, Bjørner Vigerust (ordfører og bror til folkehøyskolelærer) - og senere styrer på Ringeby folkehøgskole, Ola Vigerust. Bjørner beveget seg også i fascistisk retning, noe som ikke var uvanlig i Bondepartiet hvor også Quisling kom fra.

Etter kommunevalget i 1934 skrev

Torgrim Eggens bok *Blodet* handler på overflaten om hans to onkler fra Ringeby, og hvordan de begge vervet seg til Waffen-SS under andre verdenskrig.

Sigurd Ohrem

Sigurd Ohrem er filosof, forfatter og kritiker. I en årrekke arbeidet han som lektor ved Skiringssal folkehøgskole, men begynte sitt pedagogiske liv som amanuensis ved kulturstudiet ved Universitetet i Sør-Øst-Norge, avdeling Bø. Han har skrevet og utgitt flere bøker og et antall artikler om blant annet sosialpedagogikk og folkelig opplysning, og var redaktør for boken «Med livet som pensum» fra 2011.

Bjørner Vigerust til Vidkun Quisling. Han fortalte at han våren 1933 hadde gått ut av Bondepartiet og meldt seg inn i NS. Overfor Quisling foreslo han å arrangere et stort folkemøte på Dombås sommeren 1935: «Til sumaren må vi halda stort stemne på Dombås. Vi må ha Dykk som hugutalar...» NS-stevnet han foreslo, kom virkelig i stand. (Gudmund Moren: Nasjonal Samling i Dovre 1933-45).

Eldstebror Ola, som også hadde jobbet sammen med Aukrust i folkehøgskolene både på Gausdal og Dovre, var lenge ansatt som rektor på Ringeby folkehøgskole (den gang Gudbrandsdalen amtsskole), og gikk av først i 1945. Han var en svært sannsynlig sympatisør med Quisling, og ble etterforsket under landssvikoppjøret.

En annen, antroposofisk folkehøgskoleperson var Olav Funderud, rektor ved Østfold folkehøgskole på Mysen, der Olav Aukrust tidlig også arbeidet som lærer. Funderud var en sentral skikkelse i det norske antroposofiske miljøet, og en viktig formidler av antroposofisk pedagogikk i en folkehøgskolekontekst. Hans betydning ligger i den kulturelle og idéhistoriske funksjonen han hadde som brofigur mellom antroposofi, folkehøyskoletradisjon og norsk kulturnasjonalisme.

Sentrale aktører knyttet til Vidarforlaget, i krysningsfeltet mellom kulturkritikk og mystikk, oversatte antroposofiske idéer til norske forhold. Forestillinger om en særlig

Grundtvigiansk folkeopplysning var fra starten av preget av forestillinger om muntlighet, folkeånd og nasjonal kulturell forankring – elementer som lett kunne kobles til det norrøne og urnorske.

norrøn eller germansk «folkeånd» ble tolket som bekreftelse på nasjonal særstilling, mens Steiners refleksjoner om «den jødiske kulturimpuls» ble lest i retning av en åndelig eller kulturell antisemittisme. Selv om dette ikke representerte hovedstrømmen i norsk antroposofi, bidro det til at bevegelsen kunne fungere som resonansbunn for kulturell eksklusivisme.

Folkehøgskolen som kulturelt knutepunkt

Folkehøgskolen ble et sted hvor slike idéstrømninger kunne få en konkret og pedagogisk form. Grundtvigiansk folkeopplysning var fra starten av preget av forestillinger om muntlighet, folkeånd og nasjonal kulturell forankring; elementer som lett kunne kobles til det norrøne og urnorske. Kombinasjonen av nasjonsbygging, sterke styrere med betydelig autoritet og en kulturell tradisjon som løftet bonden og den historiske arven fram som idealer, skapte miljøer der norrøn kulturrømtikk, antroposofi og vitalistiske praksiser som herdende friluftsliv, kunne smelte sammen.

Bonden var nøkkelsymbolet – den norske fjellbonden som bærer av det «opphavelige» - og folkehøgskolen institusjonen som skulle revitalisere denne arven. Dette gjorde det mulig for flere å nærme seg autoritære ideer uten å oppfatte det som et brudd,

men snarere som en videreføring av tradisjoner en allerede identifiserte seg sterkt med.

Fører- eller styreridealet hadde lenge hatt høy status i folkehøgskolene. Skolen ble ofte identifisert med styreren, forstått som en kulturell høvding – både organisator og åndelig kraftsentrum. Idelets inspirasjon lå i norrøn kulturarv, der «føreren» var samlende skikkelse og moralsk autoritet. Hos folkehøgskolemannen og dikteren Olav Aukrust finner vi dette tydelig. Hans kultursyn kombinerte kristendom, norrøn symbolikk og en sterk bondetradisjon.

Aukrusts dyrking av det «rotnorske» og forestillingen om folket som organisk enhet, har fått kritikere som Eyvind Eggen og Tor Obrestad til å påpeke fascistoide trekk. Samtidig døde Aukrust før NS ble stiftet, og tekstene må forstås som del av en nasjonalromantisk strømning, snarere enn politisk fascisme. Likevel viser han hvordan høvdingidealet og forestillingen om folkeånd kunne fungere som inngang til autoritære tankemønstre. Hans NS-bror Pål ble valgt som ordfører i Lom i 1940, og gjenvalgt etter krigen.

Farlig kombinasjon

En ideologikritisk lesning må understreke at en fascistoid tolkning ikke var uunngåelig. De

fleste antroposofier tok avstand fra autoritær politikk, og folkehøgskoler fungerte som inkluderende dannelsesinstitusjoner. Vitalismen kunne virke frigjørende i kunst og pedagogikk, og norrøn symbolikk inspirerte til historisk bevissthet uten entydig politisk overbygning. Likevel innebar forbindelsen mellom norrøn romantikk, åndelige hierarkier og pedagogisk autoritet en strukturell risiko: Fortellinger om «folk» og «arv» kombinert med sterke lederskikkelser kunne gi autoritære strømninger kulturell legitimitet.

Det problematiske ligger ikke i enkeltideer, men i kombinasjonen av åndelig hierarki, nasjonal identitet og pedagogisk autoritet. Denne kunne tolkes som legitimering av forskjells- og maktenkning, fremfor universell menneskelig verdighet.

Historien viser hvordan kulturelle synteser rommer både skapende kraft og sårbarhet. Folkehøgskolen representerte et frigjørende potensial, men hadde også en åpen form som kunne invitere til misbruk. Skillelinjen gikk ikke primært mellom tradisjon og modernitet, men mellom åpen dannelse og essensialistisk norskdomsautoritet. Å erkjenne slike dobbeltheter er en forutsetning for kritisk historisk innsikt og ansvarlig pedagogisk praksis i dag.

Mitt år

Det var også en utfordring å bo vegg i vegg med noen som trengte å høre «The Wall», høyt, fra begynnelse til slutt flere ganger i døgnet.

1 Hvorfor valgte du å gå på folkehøgskole?

– I april 1979 oppdaget jeg at siste år på videregående straks var slutt, og jeg hadde ikke lagt planer. Høyskole, for ikke å si universitet, virket for voldsomt og hadde antakelig vært det. Så hadde jeg nok også mye i meg som jeg ennå ikke hadde fått uttrykt gjennom makramé.

2 Hva har du tatt med deg som det viktigste fra året ditt på folkehøgskole, og hvorfor?

– Det var det året jeg lærte meg å si hei og å banke på dører. Sånn sett er det rart at jeg senere ikke slo inn på en karriere som mormonermisjonær.

Navn: Knut Nærum

Yrke: Kulturarbeider

Skole: Skjeberg Folkehøgskole

År: 1979–1980

Linje: Drama og forming

Begge foto: Privat

3 Hva så du for deg på forhånd, og ble noe annerledes enn det du hadde forventet?

– Jeg så for meg flere frikere og færre streitinger enn det faktisk var. Og vi brukte nok mer tid det året på å diskutere hasjrøyking og sanksjoner enn det jeg hadde ventet.

4 Hvordan var det å bo så tett på andre mennesker? Hva var finest, og hva var vanskeligst?

– Det fineste var å få venner av mange slag, å holde på med ting jeg var interessert i og å få respons på dem. Det vanskeligste var å miste noen av vennene igjen i løpet av skoleåret. Det var også en utfordring å bo vegg i vegg med noen som trengte å høre «The Wall», høyt, fra begynnelse til slutt flere ganger i døgnet.

5 Er det en tur, et prosjekt, eller en opplevelse du ofte tenker tilbake på? Hva skjedde og hvorfor husker du akkurat det?

– Det som jeg tenker på oftest, er den uka jeg fikk følge andreklassen på Statens teaterskole og se hvordan teater blir til på scena.

6 Hvis du skulle oppsummert folkehøgskoleåret ditt med en setning, hva ville du sagt da?

– Da ville jeg sagt at det går an å skrive en hel roman som består av bare én setning, og at jeg sånn sett kunne laget et veldig langt svar på dette spørsmålet, men hvis jeg likevel skal holde det innenfor en håndterlig lengde, vil jeg si at folkehøgskoletida mi var det modningsåret jeg trengte, og at jeg har hatt utbytte av det hver dag etterpå, til tross for at vi som gikk der den gangen, ikke fikk studiepoeng.

Tekst: Espen Bråten Kristoffersen

Det finnes noe som er folkehøgskole, og noe som er ikke folkehøgskole...

Seniorlagets oppgave er å ta vare på og styrke Skuld sine gaver: fortelle om rike og dyrekjøpte erfaringer og løfte folkehøgskolens historie fram. Seniorlaget skal være en erfaringsbasert tenketank.

Jeg vil begynne med den norrøne myta om Urd, Verdande og Skuld, skjebnenornene som brakte sine gaver til menneskene. Urds gaver til ungdommen var håp, drømmer om det gode liv (med Urd sine gaver skulle den unge dra på folkehøgskole og få disse guddegavene styrket), Verdandes gaver til den voksne var skuffelser, nøkternhet når ungdommenes drømmer skulle realiseres, mens Skuld sine gaver til den eldre generasjonen var erindring, erfaringer og fortellerevne.

Så skal jeg slå fast følgende: Jeg har et normativt folkehøgskolesyn, og ikke et deskriptivt syn. Det vil si at folkehøgskole er noe mer enn det folkehøgskolene til enhver tid er. Det finnes en underliggende folkehøgskolenorm, og da er det noe som er folkehøgskole, og noe som ikke er folkehøgskole.

Lyset bryter fram når sola står opp

Denne underliggende normen går det an å komme på sporet av ved å se på begrepet folkeopplysning, for til sist å spørre: Hvor kommer lyset fra i folkeopplysningsbegrepet? Hva er opplysning? Svaret Kant gir er følgende: «Opplysning er menneskets utgang av dets selvforstyldte umyndighet. Umyndighet er mangelen på evne til å betjene seg av sin forstand uten en annens ledelse». Kant har et viktig anliggende her, opplysning er

myndiggjøring av mennesket, men hvor kommer lyset fra?

Det er gitt mange svar av ulike filosofer. John Locke mente lyset kom fra erfaringen, fra empiri som skrev på bevissthetens tomme tavle. Kant mente lyset kom fra våre medfødte ideer, en kristen oppfatning er at lyset i siste instans kommer fra Gud, mens Grundtvig med bakgrunn i filosofen Herder mente at lyset fenomenologisk sett ikke bare kom fra Gud, men også nedenfra, fra folket, fra språket og fra folkets historie. Derfor kunne han skrive at lyset står med bonden opp, lyset bryter fram når sola står opp, for alle. Grundtvigs konklusjon blir at lyset kommer fra Gud, og finnes i skaperverket tilgjengelig for sansene, lyset finnes i språket og i den folkelige og historiske sammenhengen vi lever i.

Preget av en euforisk nasjonslede

Folkehøgskolen er rotfestet i en opplysningstradisjon der folk og det folkelige er bærende elementer. Dagens debatt om folk og det folkelige blir sauset sammen med en ganske offensiv debatt der nasjonalkonservative ideer blir framhevet. Folk og det folkelige ser ut til å bli borte i en nesten nasjonalistisk tanke om nasjon. Derfor dukker det opp et behov for å skille mellom stat, nasjon og folk. Dette er viktig for folkehøgskolen som nettopp har begrepet folk i seg. For å skjære dette litt ut i papp; Grundtvig

knyttet folk og det folkelige til språk og historie. En fascistisk tradisjon derimot knytter folk til etnisitet, blod og rase, og i forlengelsen av en slik tanke er det lett å ende opp med å se innvandring som en eksistensiell trussel. Folkehøgskolen kan la sin stemme høre her.

Om vi tar et høyst overflatisk og summarisk riss i folkehøgskolens historie, ser vi at folkehøgskolen, med sine kjernebegreper folk og det folkelige, kjempet fram parlamentarisme og folkestyre, unionsoppløsning, målsak og kamp mot embetsstatens hegemoni. Etter 7. juni 1905 var nok folkehøgskolen preget av en euforisk nasjonslede, og i årene etterpå var det fortsatt bondestanden som var førende, arbeiderklassen ble langt på vei definert som et slags urbant, sosialt problem. På midten av 1930-tallet ble noen sentrale folkehøgskolefolk smittet av en uheldig ishavsimperialisme og ville overta Grønland, men disse tankene ble ikke førende for folkehøgskolen. Hopper vi fram til 1972 og kampen om European Economic Community (EEC), var nesten hele folkehøgskolen systemkritisk og folkelig i argumentasjonen mot EEC.

Grundtvig tenker ikke identitetspolitisk

Hva er så et folk, hva er en nasjon, og hva er en stat? En velkjent forståelse har kommet fra den amerikanske

professor i historie Benedict Anderson: Nasjonen er et forestilt fellesskap. Et viktig underliggende poeng her er at nasjonen ikke er noe naturlig gitt. Grundtvig graver et hakk dypere. Han hevder at det både er et subjektivt og objektivt element i begrepet folk. Man må subjektivt slutte seg til det språk og den historiske sammenheng man er født inn i. Nasjonen er rammen om politikk, parlamentarisme og regjeringsmakt, men representantene er folkevalgte, mens staten er det synlige, knyttet til territorium og grenser. På spørsmålet hva er så et folk, svarer Grundtvig: Til et folk de alle hører som sig regne selv dertil, Har for modersmålet øre, har for fedrelandet ild. Grundtvig tenker ikke identitetspolitisk, men først og fremst ontologisk og eksistensielt.

Dette er det nødvendig for folkehøgskolen å tenke over i vår tid med nasjonalkonservatisme og innvandringsdiskusjon. Nordisk folkehøgskoles historiske oppgave var nemlig å bidra til å forvandle en uopplyst allmue til et opplyst folk. Når allmuen regner seg å høre til et folk, har det skjedd en bevissthetsmessig og dannelsesmessig revolusjon. I dette perspektivet har folkehøgskolen vært en motkulturell faktor. Flere forskere, blant annet Rune Slagstad, har plassert folkehøgskolen i en venstrepopulistisk tradisjon, og jeg tror at det er viktig i vår tid å holde fast

Jeg tror at det er viktig i vår tid å holde fast i dette at frilynt folkehøgskole hører til i en venstrepopulistisk tradisjon.

Arild Mikkelsen

Mikkelsen (født 1947) er en norsk filolog og forfatter. Han har idéhistorie mellomfag fra Universitetet i Oslo og norsk hovedfag fra Universitetet i Bergen. Han har blant annet vært rektor ved Buskerud folkehøgskole, lektor ved Nordens folklige akademi og leder i Norsk Folkehøgskolelag i ti år.

i dette at frilynt folkehøgskole hører til i en venstrepopulistisk tradisjon. Kan hende var det dette daværende statsråd Gudmund Hernes sikket til da han i en tale på et rektormøte sa: Folkehøgskolen må søke sin fremtid i sin fortid.

Nettopp i vår tid med nasjonalkonservative ideer både her hjemme og internasjonalt, med en instrumentell kristendomsforståelse - og med ønske om en slags teokratisk stat (Trump, J.D. Vance og så videre), globalisering og nyliberalisme, er folkehøgskolens venstrepopulistiske ankerfeste viktig. Et aktivt seniorlags oppgave kan være å fastholde denne tradisjonen, og forfekte folkehøgskolens frigjøringspedagogikk i en norm som er fri for kompetanse basert på pensum i en eller annen form.

Dette er et sammendrag av en muntlig innledning som Arild Mikkelsen holdt under Seniorlagets samling i Melsomvik.

Debatten etter innlegget pekte på to svake punkter i innledningen: nemlig at folkelig opplysning er et bedre begrep enn folkeopplysning, og at frilynt folkehøgskole, både i mellomkrigstida og under okkupasjonstida, hadde stygge innslag av fascisme. Begge innvendningene var viktige, og Mikkelsen sluttet seg til dem.

BETRAKTNINGER

Tilsyn

Jeg hadde tilsynsvakt på Buskerud Folkehøgskole en helg. Det var en sånn lørdagskveld der man går låserunden gjennom gangene og kjenner på roen i bygget. Lys under dørene. Lav summing. Den nye typen stillhet, mange mennesker alene, samtidig. Så ringte en fra Rock & Metall og lurte på om vi skulle spille poker i TV-stua.

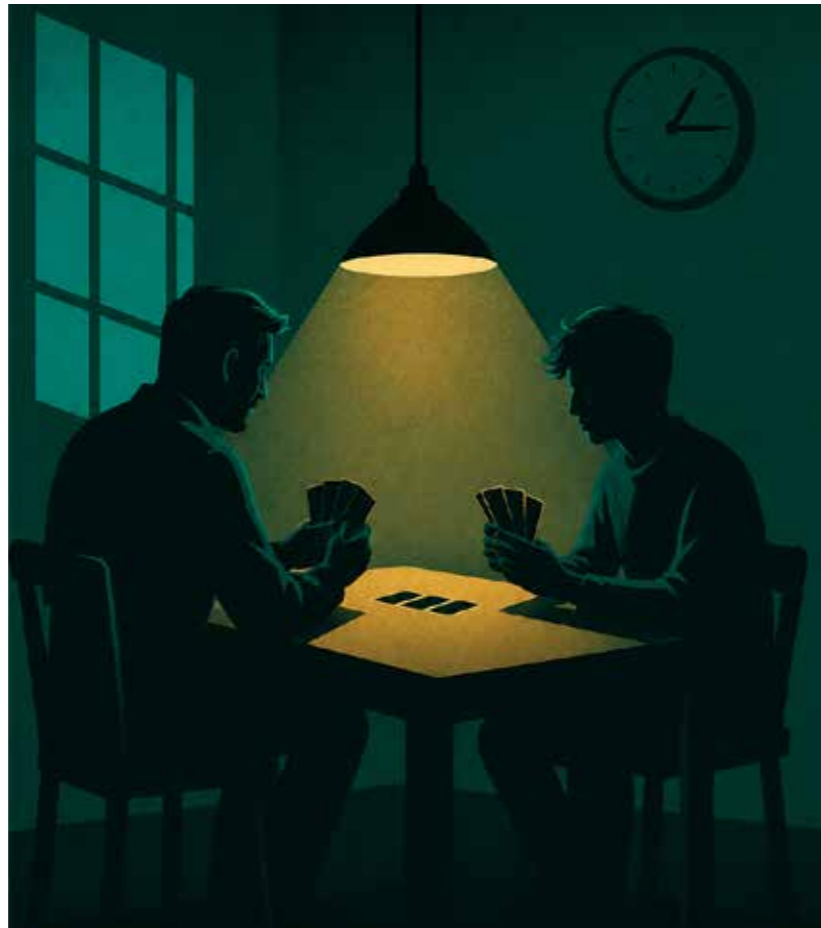
Da jeg kom ned, var det bare oss to. Et bord. En kortstokk. Ingen penger. Ingen regler som betydde noe utenfor rommet. Bare Texas Hold'em. Vi begynte å spille. Først litt tilfeldig prat. Så mer fokus. Kortene mot bordet. Små vurderinger. Små bløffer. Telefonene lå der, men de blandet seg ikke inn. Litt lenger borte satt noen andre og diskuterte høyløst. De diskuterte Jesus. Om han egentlig hadde vært noe uten Judas. Om heltefortellinger som alltid trenger en motstander. Om at svik noen ganger er det som driver en historie og historien fremover. Det slo meg hvor sjelden man hører den typen samtaler nå. Fordi tempoet rundt oss sjelden gir plass til det. Vi spilte videre. Samtalen gled over i musikk. The Smiths. Om gitaren til Johnny Marr, og at Morrissey er bra, men strekker strikken for langt til tider, med uttalelsene. Så kom vi fort inn på Hans Zimmer. Inception. Den følelsen av å bli sugd ned i flere lag av virkelighet. Og så enighet om at vi ikke likte filmen TENET. At starten var så høy og voldsom at det nesten ble vanskelig å komme inn i filmen. Når alt er massivt, kan det bli vanskelig å høre det som egentlig betyr noe. Klokka gikk.

00.40.
01.05.
01.15.

På siste hånd bestemte jeg meg for å gå all in. Det var helt unødvendig. Ingen penger. Ingen prestisje. Bare et øyeblikk. Jeg tapte. Han vant og smilte svakt. Og det var da det slo meg: Alt dette kunne vært borte. Vi kunne sitted på hvert vårt rom. Hver vår algoritme. Hver vår strøm av lyd og bilde skrudd altfor høyt. I stedet satt noen og diskuterte teologi i det ene hjørnet. To stykker spilte poker i det andre.

Noen lo. Noen var uenige. Noen tenkte høyt. Bare mennesker i samme rom.

Vi snakker mye om hva ungdom bruker

Vi kunne sitted på hvert vårt rom. Hver vår algoritme. Hver vår strøm av lyd og bilde skrudd altfor høyt. I stedet satt noen og diskuterte teologi i det ene hjørnet. To stykker spilte poker i det andre.

for mye tid på, og glemmer vår egen skjermtid. Kanskje vi heller burde spørre: Hvordan lager vi flere kvelder der det er mulig å diskutere Judas, Johnny Marr og Christopher Nolan rundt det samme bordet?

For fellesskap skjer ikke når alt er skrudd opp. Det skjer når lyden er lav nok til at vi hører hverandre. Og noen ganger skjer det helt enkelt rundt 52 kort, uten sølvpenner, rett ved siden av Jesus og Judas, klokken 01.15.

Der det å tape egentlig føles som å ha vunnet noe mye større.

Ronnie MAG Larsen

er inspektør og lærer. Han har jobbet i folkehøgskolen i 26 år, tidligere som filmlærer ved Oslofjord Folkehøgskole og Follo Folkehøgskole. Han har bachelor i film, er musiker, forfatter, kulturarbeider, politiker og ble over snittet interessert i menneskeverd da han fikk en gutt med Downs syndrom. Ronnie er godt gift, har tre barn og bor på Filtvet.

Nell Ray

Studierektor på Åredalens folkhögskola i Sverige

SKRÅBLIKK FRA SVERIGE

Till de som sparar och bevarar

Vad passar bättre i jubileumstider än att uppmärksamma folkbildningsforskningen och de arkiv som gör det möjligt att blicka tillbaka i tiden och följa folkhögskolans framväxt i de nordiska länderna? Jag hade ynnesten att få besöka ett av alla sådana arkiv i förra veckan, nämligen Föreningsarkivet i Jämtlands län, för att ta del av de allra tidigaste årsberättelserna från min egen folkhögskola.

Det pågår just nu ett projekt vid Linköpings universitet under ledning av Erik Nylander med syfte att skapa ett öppet forskningsarkiv som ger en djupare förståelse av folkhögskolans roll som bildningsinstitution ur ett historiskt perspektiv. Ett arbete pågår med att samla in och digitalisera samtliga årsredovisningar och kursbeskrivningar från Sveriges folkhögskolor mellan 1868–2019, och det var jakten på just några sådana årsberättelser som ledde mig till arkivet i Östersund.

Det kan inte beskrivas som annat än högtidligt att iklädd vita arkivvantar försiktigt bläddra bland de tunna bladen och se vad styrelse, personal och kursdeltagare hade att kämpa med och glädjas över för snart 90 år sedan. Läsningen gav ökad förståelse för skolans "anda" och en del av de traditioner som fortfarande finns kvar. Och erbjöd en tidsresa med ögonblicksbilder från såväl skolans andra läsår (1939–40) då lärare och kursdeltagare mottog mobiliseringsordrar, till temadag om videovåld under tidigt 80-tal som ledde till skrivelse till regeringen om ökad censur (!) Och jag sänder en tacksamhetens tanke till de som arbetar med att spara och bevara det som var, och som ger oss ökad förståelse idag.

PÅ HJERTET

150 år i bevegelse

Jeg skulle bare innom skolen.

Morgenen etter skulle jeg reise på min første linjetur. Fra storsalen hørtet sang og musikk. Jeg ble stående i døra. Elever fra de ikke typiske scenelinjene satt ved flygelet, spilte og sang. Jeg skulle hjem og pakke ferdig, men ble stående.

På dagtid føltes det litt som en vanlig skole. Morgensamlinger, linjefag og skolekor. Turer. Rydding og vasking. Fester og feiring. Et lite samfunn.

Jeg elsket det allerede. Men den kvelden åpnet rommet seg. Jeg opplevde en dragning. Jeg ville være en del av det.

Skolen fylte 150 år i januar.

Det er lenge. Det er fort å tenke traust. Noe som har satt seg. Stillstand.

Vi er gamle. Med lange tradisjoner. Med tyngde i tankene.

Samtidig er vi i bevegelse. Folkehøgskolen står ikke stille. Det justeres. Forskyves. Prøves ut. Noe forkastes, noe får feste. Nye fag oppstår. Andre forsvinner.

Friheten er stor. Vi endrer timeplaner, tester nye rytmer. Lytter. Iblant skjer endringene raskt. Som oftest ikke.

Bærekraft i praksis. Mentorprosjekt og sommerskole for ungdom som har falt ut av videregående skole. Unge flyktninger, Ny i Norge, som innlemmes på internatet.

Kanskje nettopp derfor kan noe som fyller 150 år, være gammelt, men likevel så relevant.

Jeg har vært en del av det så lenge. Likevel bare en liten bit av noe mye større. Nok til å se at det vi holder fast, ikke holder oss igjen.

Midt i alt som endrer seg. Er det noe som blir så tydelig. Følelsen av å bli sett. Å få prøve. Å ikke måtte passe helt inn for å høre til.

Vi passer inn, nettopp fordi vi ikke helt passer. Hver og en av oss er litt annerledes. Elever. Faggrupper. Ulike blikk. Samtidig dette unike som knytter oss sammen.

Det er ikke en selvfølge. Kanskje er det nettopp derfor vi fortsatt er her. Elever og ansatte i levende vekselvirkning. Som prøver, feiler. I latter og i gråt.

Relevante. Til stede. Alltid i bevegelse.

Kristin Smith

er forfatter og skribent, samt administrasjonsleder ved Ringerike folkehøgskole.

KJETILS KURS

Tre ord

«De fleste vet hva de gjør. Mange vet hvorfor de gjør det de gjør. Men de færreste vet hva det de gjør gjør.»

[Benedicte Hambro i jubileumsboken til Ringerike Folkehøgskole]

Det enkleste lavterskelopplegget jeg bruker for å stimulere til refleksjon, fikk jeg fra Tor-Erik Moen som tidligere jobbet på Møre Folkehøgskule. Det heter "Tre ord" og kan brukes i så og si alle situasjoner. Etter en tur eller konsert, en helg, ferie, arrangement, eller et undervisningsopplegg du har prøvd ut for første gang.

Elevene skal rett og slett – i tur og orden – si tre ord som beskriver deres opplevelse. "Alt" er lov og i starten stiller jeg kun oppfølgingssspørsmål dersom jeg

ikke helt forstår. Når man har gjort opplegget noen ganger, kan man be om litt lengre begrunnelser for ordene. Dette kan bli grunn for gode refleksjonsrunder og spørsmål fra andre elever. Et genialt opplegg for en stille gjeng på starten av året.

Tre ord til Kjetil Hallre

Nå har spalten «Kjetils Kurs» vært i trykken i snart tre år. Altså vil jeg gjerne ha tilbakemeldinger på om det treffer dere som leser magasinet. Er oppleggene til inspirasjon? Er det nyttig og overførbart til deres fag? Send gjerne tre ord til kjetilha@btk.no

Anbefalt

Øyvind Krabberød deler sine beste tips til bøker, kunst og kultur

Uverdighet
Av Lea Ypi
Gyldendal forlag
Utgivelsesår: 2026

Pris:
Innbundet: 449 kr

BOOK

Uverdighet – Overlevelse i en ekstrem tid

Familiefortelling med handling fra bestemorens livshistorie som spenner fra det ottomanske riket til det kommunistiske Albania.

I forsøket på å forstå sin egen familie tvinges Lea til å stille seg selv ubehagelige spørsmål: Hva vet vi egentlig om de menneskene som står oss nærmest, og med hvilken moralsk autoritet kan vi dømme handlingene til tidligere generasjoner?

Da Lea Ypi oppdager et bilde av bestemoren Leman på bryllupsreise i Alpene i 1941, begynner hun å tvile på familiens offisielle historie.

Hele livet har hun fått høre at alle dokumenter fra bestemorens ungdomstid gikk tapt i kommunismens første år i Albania. Men på bildet smiler Leman side om side med ektemannen mens verdenskrigen raser. Kan det være at kvinnen på bildet i virkeligheten var hemmelig agent for nazistene?

Lea reiser til Tirana i Albania og får tillatelse til å søke i etterretningstjenestens hemmelige arkiv. Gjennom avhørsprotokoller, rapporter og egne minner skaper Lea Ypi en fortelling om et liv og en skjebne som er tett knyttet sammen med verdenshistoriens

store hendelser i første halvdel av 1900-tallet.

Lea Ypi (46) er født og oppvokst i Tirana i Albania. Hun er professor i politisk teori og filosofi ved henholdsvis London School of Economics og Australian National University. Hun har skrevet og bidratt til flere fagbøker. I 2022 utga hun bok Fri (i norsk oversettelse 2023) som er en fortelling om egen oppvekst.

Hvem brente John Savio?
Hvem brente John Savio?
Av Isalill Kolpus
Oktober forlag

Pris:
Innbundet: 429 kr
E-bok: 329 kr
Lydbok (nedlastbar): 429 kr

BOOK

Hvem brente John Savio?

En eller annen gang etter krigen forsvant et knippe tegninger og trykkplater, som den samiske kunstneren John Savio (1902-1938) hadde etterlatt seg i hjembygda Bugøyfjord.

Ryktet skal ha det til at bildene ble brent, og at bålet ble tent av Isalills bestefar Paul Kolpus. Ble de faktisk brent, slik ryktene sier? Isalill husker bestefaren som en stille mann som ofte sto i egne tanker. Hun husker ham ikke som en som brenner uerstattelig kunst i hagen, en som bidrar til utsettelsen av samisk kultur.

Isalill Kolpus følger sporene etter bildene som forsvant. Det fører henne hjem, til Bugøyfjord, til John Savio selv, til bildene hans og til hva han har betydd som kunstner, for Isalill Kolpus, for den samiske kulturen og for den norske.

I Hvem brente John Savio? kombinerer Isalill Kolpus ulike sjangre. Det er både en detektivhistorie om forsvunne kunstverk, en kunstnerbiografi om John Savio, en familiehistorie om fortid og et desperat forsøk på å forstå sin egen opprinnelse. Gjennom denne undersøkelsen stiger det fram en fortelling om

den samiske kulturens særegne evne til overlevelse, til tross for nasjonen Norges utrettelige forsøk på å utsette samisk kultur.

I denne sammenhengen er det passende å nevne at Pasvik folkehøgskole har en stor samling med arbeider av Savio, 32 tresnitt og ett maleri. Kunstneren oppholdt seg i Karasjok i 1926–28, og var sommeren 1928 i Pasvik og Kirkenes.

Isalill Kolpus (født 1990) er en samisk-norsk komiker. Hun er utdannet på Universitetet i Oslo og har arbeidet som lærer.

Foto: Øde Nerdrum.

KUNST

Utvider og forventer storinnrykk

Nerdrum Museum på Agnes utenfor Stavern åpnet sin tredje sesong 1. mai med et betydelig utvidet museumslokale.

Med utvidelsen av muséets andre etasje styrkes formidlingen av Odd Nerdrums maleri, og muséet markerer samtidig en viktig milepæl i utviklingen av sin permanente presentasjon.

Den nye etasjen rommer et utvalg majestetiske verk som på en bredere måte viser spennvidden i Nerdrums maleri – fra metafysiske reiser i verdensrommet og filosofiske motiver til større, fortellende komposisjoner. Flere tidlige og sjeldnere viste verk trekkes nå inn i sammenhengen, noe som gir publikum et dypere innblikk i

malerens utvikling gjennom flere tiår.

«Familien Nerdrum» (2024) var en populær dokumentarserie på NRK TV som følger maleren Odd Nerdrum (82), kona Turid Spildo og deres familie på Røvik gård utenfor Stavern. Serien skildret deres unike, tilbaketrunkne liv, dedikasjon til klassisk kunst, samt arbeidet med å etablere Nerdrum-museet. Serien fikk en enorm oppmerksomhet, og må være årsaken til at museumsbesøket eksploderte i 2025, det er på høyde med Henie Onstad kunstsenter på Høvikodden.

Odd Nerdrum maler i en figurativ tradisjon og kan karakteriseres som moderne klassisist med forbilder fra den eldre kunsthistorien. Nerdrum har fått mye oppmerksomhet gjennom sin karriere, og har hatt stor kommersiell suksess. Kunstneren har gjennom hele sin karriere vært åpen om at Caravaggio og Rembrandt er to av hans fremste kunstneriske forbilder. Disse to barokkmesterne har preget Nerdrums stil gjennom bruk av dramatisk lys, ofte kalt chiaroscuro (lys-mørkekontraster), og en figuralt, narrativ malerstil.

En stor del av arbeidene er mørke og ganske dystopiske. Men uansett kunstsyn er det vanskelig å komme utenom at de teknisk utsøkte maleriene er av høy kvalitet. De viderefører tradisjonene fra de gamle mesterne og forteller om malerens personlige livshistorie og visjoner.

I de historiske omgivelsene på Agnes ved Stavern har Nerdrum museum funnet sin plass sammen med sin egen kafe og en rekke boliger og virksomheter. Her ble det produsert fyrstikker fra 1877 – 1984 (Nittedals), og fram til 2002 spon- og takplater da fyrstikkfabrikken ble nedlagt. Dette fabrikkområdet var en del av min barndom og oppvekst i småbyen i Vestfold. Museet er verdt et besøk.

Nerdrum Museum

Åpnet i 2024 og er et visningssted for Odd Nerdrums malerier og verk.

Nerdrum museum holder åpent fra 1. mai til 4. oktober.

Adresse: Agnes torg 10, 3290 Stavern

Se mer på nerdrummuseum.com

Nytt fra Brugata

Nytt fra Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret

Folkehøgskolene har fått over fem prosent flere søkere enn i fjor, men flere takker nei til plass. Økt usikkerhet blant unge gjør at søkerne trenger tettere oppfølging enn tidligere.

FRA INFORMASJONSKONTORET

Flere søker – men færre takker ja til plass

Folkehøgskolene har hatt gode søkertall sammenlignet med i fjor. Økningen i antall personer som har sendt en eller flere søknader til folkehøgskolene, har vært på over fem prosent.

Dette er gode nyheter for et skoleslag som har hatt nedgang i søkertallene de siste årene. Dessverre reflekterer elevtallene ikke helt de gode søkertallene. Det er rett og slett flere søkere som ikke takker ja til plass på folkehøgskole.

Det kan være mange grunner til at søkerne i mindre grad ender opp som elever, men økt usikkerhet blant ungdommer er antakelig en svært viktig grunn. Søkerne trenger tettere oppfølging og trygging for å bli elever enn tidligere.

Fakta

Disse gruppene mest:

- Søkere mellom 20 og 22 år gamle
- Søkere fra Agder, Buskerud, Telemark, Trøndelag og Møre og Romsdal
- Søkere fra Nederland, USA, Danmark og Sri Lanka
- Menn. Det er en 18,6 prosent økning i søknader fra menn

Disse linjene som har størst økning:

- Dyrehold
- Fotball
- Hest
- Dans
- Norsk
- Håndverksteknikker

UNGDOMSTRENDER

Webinar om linjeutvikling

Folkehøgskolene er helt avhengige av alltid å treffe med linjene sine. Brorparten av søkerne velger linjen først, og så folkehøgskolen.

Samtidig er det utfordrende for folkehøgskolene å holde seg oppdatert om alle ungdomstrender som rører seg. Informasjonskontorene har derfor utfordret analysebyrået Opinion til å bruke sitt omfattende materiale på ungdomstrender, og til å foreta intervjuer, for å avdekke om det er trender som ikke dekkes opp av linjer på folkehøgskolene.

Den 2. juni legger de sine funn fram på et webinar som er åpent for alle ansatte i folkehøgskolen som er interessert. Det er sendt ut informasjon til alle folkehøgskolene.

Årets informasjonskonferanse arrangeres 23. – 24. september på Hotell Scandic Oslo Airport. I tillegg arrangeres det en kursdag 25. september på Folkehøgskolekontoret i Brugata i Oslo.

Vi oppfordrer alle folkehøgskolene til å sette av tid til dette.

JUBILEUM

Folkehøgskoleuka 10 år

3. – 6. august er det endelig klart for Folkehøgskoleuka igjen og i år feirer vi 10 år! Bli med til Ringerike Folkehøgskole for en skikkelig kickstarter på nytt skoleår.

Her er årets kursmeny:

- Kurs for nye lærere
- Sånn gjør vi det her
- Mellom solskinn og ruskevær
- Attraktive tilbud i morgendagens folkehøgskole
- Design som historiefortelling
- Friluftsliv – fra opplevelse til dannelse
- Finn din målgruppe og få elevene inn på skolen
- Seksuell dannelse
- Møte i seniorlaget (Muldets frende)
- Psykososialt arbeidsmiljø
- Krisekommunikasjon og kriseledelse

Det blir også utflukt til Kistefos museet, stor jubileumsmiddag, kino, trening, sang, morgensamlinger, hygge og myyyy mer!

Du finner mer informasjon om Folkehøgskoleuka på Folkehøgskoleforbundet nettsider. Der kan du også melde deg på. Fristen er 10. juni!

Velkommen!

Demokratibåten seiler igjen under Arendalsuka

For tredje år på rad skal folkehøgskolenes Demokratibåt være med under Arendalsuka. Det er viktig at folkehøgskolene synes i det politiske landskapet, og den andre uka i august er alle politikere samlet i Arendal. Vi arrangerer samtaler og debatter i et samarbeid mellom FHF og NKF, og temaene er demokrati, beredskap, ungdomstrender og andre tema som er aktuelle og vesentlige for unge voksne. Demokratibåten har en unik plassering sentralt i pollen, og lokker med et godt program, duft av nystekte vaffer og gode samtaler. Programkomiteen er godt i gang med arbeidet og forsikrer at det blir minst like bra som i fjor.

Utdanningsstøtteutvalget

Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøyen sitter i referansegruppa til Utvalget for framtidens utdanningsstøtte. Utvalget ble nedsatt i desember 2025, og de skal legge fram en rapport i juni neste år. Vi ba om å få være med i utvalget, men fikk en plass i referansegruppa i stedet. Utvalget skal både se på innsparingsmuligheter og hvordan Lånekassa skal fungere i fremtiden.

Elevombud

Nå blir det elevombud. Utdanningsdirektoratet utlyser i disse dager stilling som Nasjonalt elevombud for folkehøgskoleelever. Stillingen er et åremål på fire år, og arbeidssted blir folkehøgskolekontoret. Sentrale oppgaver for elevombudet er å gi folkehøgskoleelever råd og veiledning i saker knyttet til folkehøgskoleoppholdet, og påse at disse behandles korrekt og forsvarlig.

Ønskereprisen ble et faktum

Turnusguru Svein Arne Thrana har gjestet oss med sine kurs flere ganger, og vi fikk nok en givende samling hos oss i Brugata den fjerde og femte mai. Forskjellige typer inndeling og organisering av arbeidstid igjennom folkehøgskoleåret var tema for disse dagene. Det var 20 påmeldte deltakere fra både kristne og frilynte skoler som fikk verktøykassa full. Følgende skoler var representert: Pasvik, Namdals, Lundheim, Molde, Seljord, Hardanger, Solborg, Romerike, Hurdal Verk, Sunnfjord, Grenland, Sandefjord, og Nordhordland.

Samtaler preget av god vilje – uenighetsfellesskap og folkehøgskolen

Folkehøgskolen skal være en arena for meningsytring, demokrati og personlig vekst. Samtidig vet vi at enkelte temaer er krevende å snakke om. Av den grunn inviterte vi i samarbeid med NKF til fagdag med tema uenighetsfellesskap. Nær 20 deltakere fra både kristne og frilynte folkehøgskoler fikk faglig påfyll rundt det å stå i uenighet med elever og kollegaer uten at fellesskapet svekkes. Bidragsytere var Wergelandsentret, forfatter Lars Laird Iversen og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Dette var ikke en dag for å bli enige, men for å bli tryggere i uenighet.

Kalender

7. mars
Skjeberg folkehøgskole feirer 150 år!

9. mars
Møte i Ringerike folkehøgskole

20. mars
Ringerike folkehøgskole feirer 150 år!

13. – 14. april
Demo på Bostad i Stockholm

3. – 6. august
Folkehøgskoleuka

14. – 15. september
Informasjonskonferansen

9. november
Forkurs for nye tillitsvalgte

10. – 12. november
Tillitsvalgtkonferansen

Kommer det en kalender som sist?

Nestor
nrvik

e feirer

a i
Nordisk

Forskuttering av sykepenger

I årets lønnsoppgjør har kravet om at arbeidsgiver skal forskuttere sykepenger vært sentralt i flere bransjer.

I skrivende stund er det mange tusen ansatte i hotell- og restaurantbransjen som streiker for å oppnå dette. Tidligere i år oppnådde ansatte med tariffavtale tilknyttet industriarbeidsplasser sikring av lønn under sykdom gjennom arbeidsgiver i opptil fire måneder.

I tariffavtalene som folkehøgskolene er tilknyttet, har ansatte rett til å få full lønn utbetalt fra skolen under sykdom i 50 uker. Med full lønn menes ordinær lønn, faste årsbeløp og variable tillegg etter oppsatt turnusplan. Det står: *Virksomheten utbetaler sykelønn og foreldrepenger hele den tid*

arbeidstakeren har rett til slik stønad etter folketrygdloven. Refusjonsbeløpet tilfaller arbeidsgiver.

Det vil si at folkehøgskolenes ansatte er sikret en rettighet som mange nå kjemper for. Den politiske diskusjonen om et eventuelt kutt i sykelønn har tatt seg opp de siste årene. Det er derfor ekstra viktig å ha en tariffavtale som sikrer full lønn ved sykdom, for denne består, selv om det politisk skulle bli flertall for endring i lovverket.

En fjerdedel av norske arbeidstakere får sykepenger direkte fra NAV. Mange av disse tilhører lavtlønnsyrker, som gjerne har dårligst forutsetning for å takle å måtte vente opptil åtte uker på å få utbetalt sykelønn, som er saksbehandlingstiden NAV har. Dessuten er vi ekstra sårbare for stress og bekymring ved sykdom, og for de aller fleste av oss vil det være en stor

belastning å selv måtte søke NAV om sykepenger, og å få store forsinkelser i utbetaling.

Folkehøgskoleforbundet støtter kravet om at arbeidsgiver må forskuttere sykepenger og andre ytelser for alle, og står i solidaritet med de som nå kjemper for rettferdige lønns- og arbeidsvilkår, og for retten til trygghet ved sykdom.

Angelina K. Christiansen

Generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

«Muldets frender» – seniorlaget har gjenoppstått

Mandag 9. mars møttes søtten folkehøgskoleentusiaster på Nestor i Melsomvik. Aldersgrensen var 57 år. Og navnet? «Muldets frender».

Tekst og foto: Sonja Evang

– Dette handler om å ta vare på det som var, og samtidig se fremover. Det er en gave at dere er samlet her, sa leder i Folkehøgskoleforbundet, Astrid Moen.

«Muldets frender» blir et landsdekkende lokallag som skal ta vare på erfaring og kunnskap om folkehøgskolens grunnleggende ideer. Det ble en innholdsrik dag da de kommende medlemmene møttes, og det endte med at det ble satt ned et interimsstyre, som har som mål å utvikle retningslinjer for laget.

Det er kommet inn mange hyggelige hilsener fra medlemmer fra hele landet som dessverre ikke har anledning til å delta denne gangen, men som hilser og sier at de helhjertet støtter initiativet.

Møte i seniorlaget skal holdes minst to ganger årlig. Det er i tillegg et mål å arrangere en årlig

samling på ulike skoler utenom skoleåret.

Neste møte blir under Folkehøgskoleuka i august.

Seniorlaget arbeider for å ta vare på seniorennes erfaring, kunnskap og engasjement – og skal blant annet jobbe med seniorpolitikk, skolepolitiske saker, pedagogiske og idémessige spørsmål, folkehøgskolens historie og bidrag til magasinet «Folkehøgskolen».

Vil fortsatt tro på demokratiet

Jeg har alltid hatt stor tro på demokratiet som styringsform. Ingen overraskelse tenker du kanskje, det finnes ingen alternativ. Og kanskje er det sånn de fleste tenker.

Jeg er statsviter og har jobbet med ytringsfrihet og statsdannelse, demokrati og aktivt medborgerskap store deler av livet. Nei, egentlig hele livet. Jeg har jobbet som journalist med valg og politikk i flere år. Jeg har også vært valgobservatør i noen av verdens diktaturer og sett hvordan man kan vri og vrenge, jukse og lyve, og likevel kalle det demokrati. Men jeg har ikke mistet motet, eller tro på demokratiet. Men nå er jeg i stuss.

Saken rundt Follo Folkehøgskole har gjort meg sint, lei og forvilt på demokratiets vegne. For der retningslinjer og demokratiske system opparbeidet gjennom en årrekke skal sikre innsyn, medvirkning og åpne prosesser, så har det motsatte skjedd. Follo Folkehøgskole ble nedlagt i løpet av 38 dager, og det var slett ingen åpen prosess. Det som slo meg, og mange andre som jobbet med saken, var at her skjer det mye i lukkede rom. Vi har ikke innsikt. Du kan kanskje si at det er naivt å tro noe annet, men jeg trodde vi var kommet lenger i Norge enn at slike store avgjørelser kan tas uten at folk det angår får delta i prosessen. Men det skjedde altså.

Så hva er årsaken til at dette skjer? For vi ser det jo i andre deler av verden også. Demokrati som forvitret. Land som vi tenkte aldri, aldri, kunne være noe annet enn demokratisk, faller plutselig langt ned på alle demokrati-indekser. Pressefriheten i verden sett

under ett er på sitt dårligste på 25 år, ifølge Reportere uten grenser. Over halvparten av verdens land anses nå som å ha vanskelige, eller veldig alvorlige, forhold for pressefriheten.

En rekke studier viser at aksept for autoritære politikere har vokst blant unge mennesker, også i vestlige land som Norge. Man har ennå ikke en god forklaring på hvorfor det er slik, men mange hypoteser, som at dette kan skyldes manglende kunnskap om demokrati eller eksponering for autoritære holdninger gjennom bestemte sosiale medier (som TikTok). (NUPI)

Norge er ikke en del av den nedslående statistikken. Vi skårer fortsatt høyt på alle demokrati-indekser, vi har pressefrihet og frie valg. Men innimellom, som i saken rundt Follo, så blir man skremt over hvor liten man kan føle seg, og hvordan man får en følelse av å stå utenfor uten å klare å påvirke, eller i det minste få innsyn i, situasjoner som i så stor grad rammer en selv. Man føler avmakt.

I Folkehøgskoleforbundets idé- og prinsippprogram står følgende:

«Folkehøgskulen har tru på mennesket sine ibuande moglegheiter, evner og vilje til å forme egne liv gjennom å tilegne seg kunnskap, ta ansvar og påverke sine omgjevnader og dei samanhengar det står i. Unge menneske skal lære å orientere seg i samtida, gjere seg opp egne meningar og ta egne val, og bli ein del av den demokratiske beredskapen i samfunnet.»

Dette er noe av de viktigste vi som jobber i folkehøgskolen gjør. Arbeide mot avmaktsfølelsen. Gi håp til unge voksne slik at de ser at de kan påvirke samfunnet i den retningen de mener

er riktig. Det er et stort, viktig og ikke så enkelt oppdrag. For det innebærer at vi som ansatte lytter og gir en reell mulighet til påvirkning også i folkehøgskolehverdagen. Vi må ta elevene på alvor og behandle dem som det de er – voksne, ansvarlige mennesker. Først da, når de opplever at det de sier og gjør har betydning for dem selv og for omgivelsene, først da kan de utvikle seg til å bli aktive samfunnsbyggere i et demokrati. Og da mister de ikke troen på demokratiet, til tross for enkelte nedturer – som saken rundt Follo Folkehøgskole.

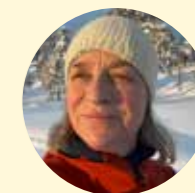

Saken rundt Follo Folkehøgskole har gjort meg sint, lei og forvilt på demokratiets vegne.

Astrid Moen

Leder i Folkehøgskoleforbundet

Vi sto samlet – og vant

I skrivende stund er årsmeldingen for FHSR 2025 så å si klar for behandling. 2025 var virkelig et begivenhetsrikt år, som satte folkehøgskolen på prøve. Det ble også et år som viser hva som er mulig når en hel sektor trekker i samme retning.

Folkehøgskolen er en særnorsk utdanningstradisjon, der personlig utvikling, fellesskap og danning står i sentrum. Nettopp derfor vekker det sterke reaksjoner når rammevilkårene utfordres. I året som gikk, handlet mye om nettopp det.

Den kanskje viktigste saken i fjor var arbeidet med ny lov om folkehøgskolen. Etter en lang prosess over flere år ble loven vedtatt sommeren 2025, med tilhørende forskrift på plass fra høsten. Ny lov og forskrift markerer et veiskille for sektoren. På den ene siden strammes loven inn i forhold til tidligere lover ved å stille flere krav, mens den på den andre siden gir rom og utfordrer skoleslaget for framtida.

Stort var derfor sjokket da forslaget om å kutte stipendandelen ble framlagt. Et kutt i stipendandelen fra 40 til 15 prosent ville i praksis gjort det langt vanskeligere for mange unge å velge folkehøgskole. Responsen lot ikke vente på seg. På rekordtid mobiliserte elever, ansatte, organisasjoner og støttespillere over hele landet. Over 35 000 underskrifter ble samlet inn på to uker. Lokale og nasjonale medier var fulle av engasjement. Budskapet var tydelig: Folkehøgskolen betyr noe, for enkeltmennesker og for samfunnet. Og det virket. Da budsjettet ble endelig vedtatt i desember, var kuttet reversert.

Og dette er kanskje den viktigste lærdommen vi skal ta med oss fra 2025: Når folkehøgskolen står samlet og fronter en sak, blir vi sterke og vi blir lyttet til. For årene framover er det derfor viktig for alle å dvele ved: Hvilke saker ønsker folkehøgskolene

å sette på dagsorden og gå i front for? Er det mulig å bli enige om noe alle skal trekke sammen om? Hvilken sak kunne det vært i 2026? Hvilken sak skal det være i 2027? Jeg lar spørsmålet stå ubesvart denne gangen, men jeg mener det bør drøftes framover.

Fordi – utfordringene våre forsvinner ikke. Elevtallet har gått ned. Dette påvirker økonomien ved mange skoler, og det påvirker organisasjonene sentralt. Skoler med lavt elevtall er særlig sårbare, og kravene til god drift blir mer krevende. Samtidig krever arbeidet med kvalitetssystemer, oppfølging av regelverk, sikkerhet og beredskap mer ressurser enn tidligere. Skolene skal levere på stadig flere områder og trenger å bli sterkere, ikke svakere.

Midt i dette skjer det også mye positivt.

Vi gleder oss over det store nasjonale forskningsprosjektet ENGAGE, som skal undersøke hva et år på folkehøgskole faktisk betyr for unge mennesker. Nye utdanningstilbud for ansatte i folkehøgskolene er også under utvikling, som fagskoleutdanning for ikke-pedagogisk-ansatte som jobber tett på elevene i hverdagen. Arbeid med ulike prosjekter nasjonalt og i nordisk samarbeid gir nye perspektiver og ideer til å styrke folkehøgskolenes samfunnsrolle. Alt dette peker i én retning: Folkehøgskolene er i utvikling, ikke avvikling.

Men utvikling krever vilje. For politikerne holder det ikke å anerkjenne verdien av folkehøgskolen i festtaler, samtidig som de økonomiske rammene svekkes. Forutsigbar finansiering og forståelse for folkehøgskolens egenart er avgjørende.

For dere som jobber i folkehøgskolen vet dere den verdien som ligger i å gi unge mennesker tid til å finne retning og rom til å feile. I folkehøgskolen får de unge erfaringer som bygger både

Jeg vil oppfordre alle skoler til å invitere sine lokale politikere inn til seg for å lære dem om folkehøgskolen.

mennesker og demokratiet. I en tid preget av press, prestasjon og raske valg, er dette viktigere enn noen gang. 2025 viste at disse verdiene ikke kan tas for gitt. Jeg ønsker derfor at vi i fellesskap skal fortsette å løfte fram saker hvor folkehøgskole utmerker seg. Vi må fortsette å bryte lydturen i samfunnsdebatten, markere og engasjere oss både sentralt og lokalt.

Jeg vil oppfordre alle skoler til å invitere sine lokale politikere inn til seg for å lære dem om folkehøgskolen. Alle statsråder og stortingsrepresentanter har begynt i et lokalt partilag. Slik er Norge: En dag er din nabo, din lokalpolitiker, plutselig blitt stortingsrepresentant eller statsråd. Den dagen er det viktig at hen vet hva folkehøgskole er, og vet at skoleslaget står for, bidrar med og er verdt å kjempe for.

Kun ved å stå samlet kan vi vinne.

Anne Tingelstad Wøien

Daglig leder i Folkehøgskolerådet

Støtteannonser til Folkehøgskolen

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4643 Søgne
Tlf: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf: 62 43 52 00
Rektor: Monica Bekkelien
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKOLE

2760 Brandbu
Tlf: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKOLE

3550 Gol
Tlf: 32 07 96 70
Rektor: Beate Aas
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKOLE

5781 Lofthus
Tlf: 53 67 14 00
Rektor: Lina Hultin
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKOLE

4352 Kleppe
Tlf: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKOLE

4291 Kopervik
Tlf: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf: 76 06 98 80
Rektor: Brian Morsund
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKOLE

5936 Manger
Tlf: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKOLE

6151 Ørsta
Tlf: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorkurs.com

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKOLE

6650 Surnadal
Tlf: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKOLE

2630 Ringebru
Tlf: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.sandefjordfhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKOLE

3840 Seljord
Tlf: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKOLE

6856 Sogndal
Tlf: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKOLE

5411 Stord
Tlf: 40 40 17 53
Rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf: 74 12 49 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKOLE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSHUS FOLKEHØGSKOLE

7320 Fannrem
Tlf: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKOLE

7227 Gimse
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKOLE

5704 Voss
Tlf: 56 52 90 40
Rektor: Trond Lekve
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf: 32 08 26 00 – TekstTlf: 32 08 26 01
Rektor: Lubna Mehdi
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

Mer enn ord

«0,5 km/s + 29,8 km/s + ca 240 km/s + 600 km/s + 0,0? km/s»

Peder Pedersen

